Digitaliseret af | Digitised by

DET KGL. BIBLIOTEK
Royal Danish Library

Forfatter(e) | Author(s):	Berlin, Knud.; af Knud Berlin.
Titel | Title:	Om Valg- eller Stemmepligt : en Indberetning til Indenrigsministeriet
Udgivet år og sted | Publication time and place:	København : trykt hos J. H. Schultz, 1910
Fysiske størrelse | Physical extent:	37 s.

DK

Værket kan være ophavsretligt beskyttet, og så må du kun bruge PDF-filen til personlig brug. Hvis ophavsmanden er død for mere end 70 år siden, er værket fri af ophavsret (public domain), og så kan du bruge værket frit. Hvis der er flere ophavsmænd, gælder den længstlevendes dødsår. Husk altid at kreditere ophavsmanden.

UK

The work may be copyrighted in which case the PDF file may only be used for personal use. If the author died more than 70 years ago, the work becomes public domain and can then be freely used. If there are several authors, the year of death of the longest living person applies. Always remember to credit the author

DET KONGELIGE BIBLIOTEK
130022039483

Om Valg- eller Stemmepligt.

En Indberetning til Indenrigsministeriet

af

Dr. jur. Knud Berlin.

Ugiv 14400

København.
Trykt hos J. H. Schultz A/S.
1910.

Om Valg- eller Stemmepligt.

En Indberetning til Indenrigsministeriet

af

Dr. jur. Knud Berlin.

København.
Trykt hos J. H. Schultz A/S.
1910.

I Landstingets Betænkning af 12. Februar 1908 angaaende Lovforslaget om kommunale Valg blev det af det frikonservative Mindretal i Udvalget henstillet til Regeringen at lade Spørgsmaalet om „Indførelsen af Stemmepligt, navnlig ogsaa vedrørende Anvendelsen andetsteds“, gøre til Genstand for en nærmere Undersøgelse og til sin Tid at lade Rigsdagen tilflyde Meddelelse derom, se Rigsdagstidenden for 1907—08 Tillæg B. Sp. 1067. Til denne Udtalelse i Betænkningen sluttede sig ogsaa under Forhandlingerne i Salen saavel Udvalgets Ordfører (Madsen-Mygdal), se Landstingstidenden for 1907—08 Sp. 727, som Ordføreren for Højremindretallet (Hage), Landstingstidenden Sp. 733. Overfor denne Henstilling erklærede Indenrigsministeren (Sigurd Berg) sig villig til at gøre dette Spørgsmaal til Genstand for en nærmere Undersøgelse og til sin Tid at tilstille Rigsdagen Resultatet af denne, Landstingstidenden Sp. 744 fg. Det er denne Undersøgelse, der af Indenrigsministeriet blev overdraget Forfatteren, hvis Resultat hermed fremlægges.

BIBLIOTHECA REGIA HAFNIENSIS

Indhold.

	Side
Om Valg- eller Stemmepligt i Almindelighed	4
Stemmepligten i Svejts	10
Stemmepligten i Belgien	15
Stemmepligt i Østerrig	25
Stemmepligt i Spanien	29
Bilag	31

Om Valg- eller Stemmepligt i Almindelighed.

Den Kendsgerning, at i de fleste Lande stadig et stort Antal Vælgere undlader at deltage i de offentlige Afstemninger, har allerede gennem lange Tider affødt Bestræbelser for at modvirke dette Onde, hvorved dels Vælgernes virkelige Opfattelse ikke kommer til fuld Klarhed, dels Afgørelsen af Valgene og derved i parlamentariske Lande ogsaa Sammensætningen af Regeringen muligvis kan tilfalde Partier, der slet ikke repræsentere det virkelige Flertal blandt Vælgerne, men blot have et særlig mobilt Vælgerkorps. I Frankrig — for blot at nævne nogle Tal fra Udlandet — undlod saaledes i 1893 29 pCt, og i 1898 37 pCt. at stemme; i Tyskland var Tallet af ikkestemmende i 1890 28 pCt., i 1898 31 pCt., i 1903 23 pCt., men i 1907 kun 15 pCt., medens i Italien Tallene endog vare i 1895 41 pCt., i 1900 42 pCt. og i 1904 37 pCt.

Det viser sig nu ganske vist heldigvis i mange Lande, at Vælgernes Deltagelse i Afstemningerne vokser ganske af sig selv med den tiltagende politiske Oplysning og Interesse. Dette gælder saaledes blandt andet ogsaa i Danmark. Indtil Tiden omkring 1870 var Valgdeltagelsen her endnu overmaade ringe, idet Gennemsnitsprocenten af stemmende for samtlige Kredse kun ved et enkelt Valg naaede op over en Fjerdedel af Vælgerne og selv for de Kredses Vedkommende, hvor skriftlig Afstemning fandt Sted, kun et Par Gange naaede en Ubetydelighed op over 40 pCt. Det var altsaa i hele dette lange Tidsrum kun et ringe Mindretal af Vælgerne, der afgjorde Valgene. Fra 1870 stiger derimod Valgdeltagelsen jævnt indtil 1887, hvor den naar 67 pCt. for samtlige Kredses Vedkommende, hvorefter den atter synker — i 1903 var den saaledes kun 57 pCt. — for igen at stige til 69,7 pCt. i 1905 og 71,1 pCt. i Maj 1909, det Valg, der viser den største Valgdeltagelse herhjemme[1]). Det tør da ventes, at Valgdeltagelsen ogsaa fremdeles jævnt vil stige med den tiltagende politiske Oplysning og Interesse. Og naturligvis er denne Vælgernes frivillige Tilstrømning til Valgurnerne, naar de drives derhen alene af Interesse for deres Lands Vel, den ideale Ordning, thi hvis man i Lande med ringe politisk Modenhed som Portugal eller Grækenland ved mere eller mindre kunstige Midler i store Masser vilde lokke eller drive ligegyldige og uvidende Vælgere til Valgstedet, vilde Resultatet neppe være heldigt, hvorfor ogsaa den nylig i Spanien indførte Valgpligt sikkert er en Foranstaltning af ret omtvistelig Værd.

Alligevel er en Valgdeltagelse som den i Danmark endnu langtfra tilfredsstillende. I 1903 undlod saaledes ikke mindre end 43 pCt. af Vælgerne at stemme, og selv ved sidste Valg i Maj 1909, hvor Valgdeltagelsen var den største, den hidtil har været her i Landet, udeblev dog ikke mindre end over 28 pCt. fra Afstemningen. Naar man hermed sammenligner, at i Belgien siden 1893 gennemsnitlig kun 5 pCt. og deraf

---

[1]) Folketingsvalgene den 25. Maj 1909, udgivet af Statens statistiske Bureau. Kbhvn. 1909. S. 10.

ikke en Gang $^1/_2$ pCt. uden lovligt Forfald undlader at stemme, ligger det nær at spørge — da den danske Vælgerbefolkning i politisk Oplysning og Interesse neppe staar langt tilbage for den belgiske —, om der ikke i det i Danmark og andre Stater, hvor Forholdet er et lignende, gældende Valgsystem maatte være Mangler, som kunne og bør rettes, hvis Valgdeltagelsen skal blive saa almindelig som i Belgien.

Det falder nu først i Øjnene ved Betragtningen af enhver Valgstatistik, at Valgdeltagelsen indenfor de enkelte Kredse varierer overordentlig, efter som Udfaldet af Valget i Kredsen paa Forhaand har været tvivlsomt eller ej. Ved sidste Valg i Danmark — i 1909 — viste saaledes 18 Kredse en Valgdeltagelse af over 80 pCt., medens der omvendt var 5 Kredse, hvor der kun stemte under 50 pCt. — i 1901 var det sidste Tal dog langt større, nemlig 22 [1]). Det er derfor paa Forhaand klart, at jo mere Adgang et Valgsystem aabner Vælgeren til at kaste sin Stemme paa en Valgkandidat efter sit Ønske, des mere opmuntrer det ham til at møde og stemme, medens det er let forstaaeligt, om de Vælgere ikke gøre sig store Anstrengelser, hvis Stemme paa Grund af Modpartiets overvældende Flertal i Kredsen ikke har ringeste Udsigt til at veje med ved Afgørelsen. Fra denne Side set maatte derfor Indførelsen af Forholdstalsvalg paa Forhaand antages at anspore til stærkere Valgdeltagelse, hvad dog ikke er ganske sikkert, eftersom en heftig Valgkamp imellem et Par enkelte Valgkandidater i en Valgkreds ofte vil drive Valgdeltagelsen højere op end en Kamp mellem flere Lister med forskellige Sæt af mange ukendte Navne. Men dertil kommer, at ogsaa Forholdstalsvalg, naar alt for mange Lister opstilles, kan føre til stort Spild af Stemmer, ja til, at et faktisk Mindretal gaar af med Sejren indenfor Kredsen. Derimod turde en Forening af Valg i Enkeltmandskredse med Forholdstalsvalg, hvis en saadan praktisk lader sig gennemføre, i denne Henseende være den noget nær ideale Ordning.

I Belgien, hvor Valgdeltagelsen er saa enestaaende stor, er Forholdstalsvalgmaaden indført siden 1899, men den store Valgdeltagelse skyldes dog her paaviseligt *ikke* denne Valgmaade, idet Tallet paa de ikke-stemmende allerede straks efter Indførelsen af Valgpligt i 1893 sank fra 16 pCt. ved Valget i 1892 til kun 5,22 ved Valget i 1894, skønt der den Gang endnu var Flertalsvalg i alle Valgkredse. Ja, efter Indførelsen af Forholdstalsvalgmaaden steg Udeblivelsesprocenten ved det første Valg i 1900 endog en lille Smule, nemlig til 5,22, altsaa henimod 6 pCt. Det er dog utvivlsomt ganske fejlagtigt, naar en Forfatter af en Monografi over Valgpligtspørgsmaalet har villet tillægge Indførelsen af Forholdstalsvalgmaaden Skylden for denne lille Opgang i de ikke-stemmendes Tal [2]). Det vilde have Rimeligheden imod sig, og at den kun skyldes rent tilfældige eller blot forbigaaende Grunde, viser da ogsaa den nyeste belgiske Statistik, idet Udeblivelsesprocenten ved de senere partielle belgiske Valg i 1902, 1904, 1906 og 1908 paa ny sank til henholdsvis 4,81 pCt., 5,20 pCt., 4,56 pCt. og 4,99 pCt. [3]).

---

[1]) Folketingsvalgene den 25. Maj 1909 S. 12.

[2]) *Alex. Vutkovich,* Wahlpflicht, politische Studie, aus den ungarischen, Pozsony 1906 S. 59.

[3]) Jvfr. den som Bilag I aftrykte belgiske Statistik. Lige saa urigtigt er det, naar Vutkovich S. 60 som yderligere Grund til den lille Nedgang i Valgdeltagelsen i 1900 henviser til, at „Valglysten, hvad det er let forstaaeligt, var meget livligere, dengang — som det tidligere var Tilfældet — hele Repræsentanternes Kammer blev fornyet paa een Gang, end i nyere Tid, da Valgene kun foretages i den ene Halvdel af Landet ad Gangen". Valgene til begge Kamre have nemlig i Belgien *altid* — lige siden Forfatningens Indførelse i 1831 — fundet Sted saaledes, at bortset fra Opløsning Kamrene kun fornyedes med Halvdelen ad Gangen!

I Danmark, hvor Forholdstalsvalgmaaden indførtes ved den kommunale Valglov af 20. April 1908 ved alle kommunale Valg, viser det første efter denne Valgmaade afholdte Valg i 1909 en tydelig Opgang i Valgdeltagelsen. For Københavns Vedkommende ses det vel mindre klart, da der i København af mandlige Vælgere stemte 80,5 pCt., hvilket omtrent svarer til den højeste hidtil opnaaede Procent — 80,7 i 1905. Men da den ny tilkomne Vælgerklasse i 1908 med Aarsindtægter paa under 1,000 Kr. afgiver meget lave Stemmetal, er Mændenes Valgdeltagelse ved sidste Valg dog større, end den var i 1905[1]). Derimod ses denne Stigning tydeligt i den øvrige Del af Landet. I Provinsbyerne stemte saaledes i 1900 kun 68,3 pCt., i 1906 72,5 pCt., men i 1909 af mandlige Vægere 84,5 pCt. Og paa Landet stemte i 1900 kun 43,6 pCt., i 1903 43,7 pCt. og i 1906 50 pCt., men i 1909 af mandlige Vælgere 72,9 pCt.[2]).

En anden Iagttagelse, der ligeledes slaar en ved Betragtningen af den danske Valgstatistik, er den, at Valgdeltagelsen gennemgaaende er noget større i Byerne end paa Landet. I 1909 stemte saaledes i København ved Folketingsvalgene 70,8 pCt., paa Frederiksberg 71,1 pCt., i Købstæderne endog 79,3 pCt., men paa Landet kun 68,9 pCt., altsaa 10—11 pCt. mindre end i Provinsbyerne[3]). Af de 18 Kredse, hvori mere end 80 pCt. stemte, vare da ogsaa 10 overvejende Bykredse, kun een en ren Landkreds[4]). Den noget større Valgdeltagelse i Byerne har sikkert sin Hovedgrund deri, at Byvælgerne have saa meget lettere til Valgstedet end Landvælgerne. Dette indses endnu mere deraf, at Valgdeltagelsen viser sig saa langt større i Valgstedskommuner end i de Kommuner, der have fjernere fra Valgstedet. I 1909 stemte saaledes i Valgstedskommuner paa Øerne 78,2 pCt., i Jylland 76,9 pCt., men i andre Kommuner paa Øerne 71,7 pCt. og i Jylland kun 65,8 pCt., saaledes at Forskellen i Jylland, hvor Distancerne jo ere størst, var godt 11 pCt. I Valgstedskommunerne stemte i det hele i Gennemsnit de tre Fjerdedele af Vælgerne, i de øvrige Kommuner kun godt de to Trediedele[5]). Indførelsen af Afstemning i Bopælskommunen, saaledes som Tilfældet er i Svejts og Belgien og mange andre Lande, vilde derfor sikkert være en saare heldig Foranstaltning.

Ogsaa andre Reformer som Henlæggelsen af Valget til Formiddagstimerne paa en Søndag eller almindelig Fridag, som Ordningen ogsaa er i Svejts og Belgien, Afstemning pr. Brev for bortrejste eller ved Embedstjeneste, Sygdom eller andet lovligt Forfald forhindrede, som det er indført i Norge (saavel for Vælgere i Riget som for udenfor Riget værende Vælgere, navnlig Søfolk[6]) samt i flere Svejtserkantoner (med Hensyn til Embedsmænd), Fribefordring med Jernbanen for udenfor Kommunen

---

[1]) Se „Borgerrepræsentant-Valgene i København den 12. Marts 1909". Udgivet af Københavns Kommunalbestyrelse MCMIX S. 18.

[2]) „De kommunale Valg i Marts 1909". Udgivet af Statens statistiske Bureau 1909 S. 94.

[3]) Folketingsvalgene i 1905, S. 14.

[4]) Anf. Skrift S. 12.

[5]) Anf. Skrift S. 17. Om den særegne Grund til den ringe Valgdeltagelse paa de 13 smaa Øer, hvor Kommuneafstemning er indført, nemlig den, at en stor Del af Øernes Befolkning var fraværende som Søfolk eller paa Fiskeri, se anførte Skrift S. 18. I 1901, da Valget faldt paa en for Beboerne bekvem Tid, viste derimod de Øer, paa hvilke Kommuneafstemning var indført, større Deltagelse end det øvrige Land.

[6]) Jvfr. Norges Grundlov af 1814, § 60, og Lov om Mandtal og Stortingsvalg af 29. Marts 1906, §§ 21—26, se nu Norsk Lovtidende 1909, S. 155 fg., samt Lov af 2. Juni 1906 om Adgang for stemmeberettigede, som ere udenfor Riget, til at deltage i Stortingsvalg, se nu Norsk Lovtidende 1909, S. 171 fg.

værende, som det er hjemlet i Belgien, vilde sikkert bidrage til Fremme af Valgdeltagelsen[1]). Men navnlig er i nyere Tid Opmærksomheden bleven henledt paa Spørgsmaalet, om det ikke vilde være heldigt at indføre obligatorisk d. v. s. under Straf paabudt Valg- eller Stemmepligt, saaledes som det alt er indført i adskillige Svejtserkantoner, men navnlig siden 1893 i Belgien samt i enkelte andre Lande.

At der ikke ud fra Forholdets Natur kan rejses nogen afgørende Indvending mod at indføre Stemmepligt under Strafansvar, maa nu utvivlsomt anerkendes og da særlig i Danmark, hvor Valgloven af 12. Juli 1867 forlængst har indført Stemmepligt om end kun paa et begrænset Omraade, nemlig med Hensyn til Valgmænd og de højstbeskattede direkte Vælgere paa Landet ved Valg til Landstinget, idet disse, naar de uden at oplyse lovligt Forfald, undlade at møde og deltage i Afstemningen, af Valgbestyrelsen anses med en Bøde af 40 Kr., Valglovens §§ 64 og 75. Thi hvorfor skulle disse Vælgere alene have en Pligt til at stemme, men andre ikke? Men det lader sig nu heller ikke bestride, at ogsaa med Hensyn til de almindelige Vælgere er Valgretten ikke indrømmet de enkelte i deres egen private Interesse for at udøves til Fordel for deres særlige private Formaal, men for at udøves i hele Folkesamfundets, Statens Interesse, efter Hensyn til det hele Statssamfunds Tarv. Valgretten er derfor ikke en rent privat Ret, underkastet Vælgerens egen frie Vilkaarlighed — Salg af Stemme er derfor ogsaa alle Vegne forbudt og ligeledes ogsaa oftest Afstemning pr. Fuldmagt —, men en Ret, hjemlet for Statens Skyld, altsaa en offentlig Ret og som saadan tillige en offentlig Pligt.

Men naar Valgretten altsaa bør udøves ikke blot i Vælgerens egen, men i hele Samfundets, baade de andre Vælgeres og de ofte endnu flere Ikke-Vælgeres, ja, ogsaa i de endnu ikke fødte Generationers — kort, i hele Statens Interesse, kan det virkelig med fuld Ret siges, at Vælgeren krænker sin Pligt mod Samfundet, mod Staten, naar han uden skellig Grund undlader at gøre Brug af sin Stemmeret og derved bidrager sit til, at Staten styres ilde af dem, der møde og stemme, og de af dem valgte. Og ligesom det alle Vegne er Staten, der bestemmer, i hvilket Omfang Valgretten skal tildeles de enkelte Borgere, og paa hvilken Maade den skal udøves, saaledes maa Staten da ogsaa kunne gøre det til en under Strafansvar paalagt Pligt for dens Borgere at udøve den dem som aktive Borgere i Staten hjemlede Stemmeret, naar Statens Tarv kræver det. At Staten straffer den, der ikke vil opfylde sin almin-

---

[1]) I hvor høj Grad Lettelse af Afstemningen bidrager til at forøge Deltagelsen i Valgene, derpaa afgive Valgene til det danske Rigsraad et slaaende Bevis. Ifølge Forfatningen af 2. Oktober 1555, Valgloven af s. D. og Bekendtgørelse om Valgdistrikterne af 5. November 1855 valgtes de 17 Medlemmer af Rigsraadet, der skulde vælges ved umiddelbare Valg i Kongeriget (ved Forholdstalsvalg) i kun tre Valgkredse, en omfattende Sjælland og Bornholm, en Fyn, Lolland og Falster og en omfattende hele Jylland. Afstemningen foregik da paa den simple Maade, at der ifølge Valglovens § 18 tilstilledes samtlige Vælgere Stemmesedler, som de skulde udfylde og inden en Frist af 8 Dage tilsende Formanden for Distriktets Valgbestyrelse i forseglet Stand og forsynet med Vælgerens egenhændige Underskrift. Resultatet af denne simple Afstemningsmaade var, at ved Valget den 11. Februar 1856 — det eneste almindelige Rigsraadsvalg, der afholdtes — stemte i 1ste Kreds (Sjælland og Bornholm) af ca. 2,800 valgberettigede — der fordredes til Valgret en Indtægt af 1,200 Rgdlr. — 2,751. I 2den Kreds (Fyn og Lolland-Falster) stemte af 913 valgberettigede 899, og i 3die Kreds (Jylland) stemte af ca. 2,100 valgberettigede 2,017, se Valgene 1848—1866, en statistisk Oversigt af H. C. D. Müller 1866, S. 69 fg. Samtidig stemte i Danmark ved Folketingsvalg i de store Folketingsvalgkredse, hvor Vælgernes personlige Tilstedeværelse paa Valgstedet fordredes, i 1855 i Kredse med skriftlig Afstemning kun $15,_8$ pCt. og i samtlige Kredse endog kun $2,_6$ pCt. I 1858 var disse Tal henholdsvis $23,_8$ og $12,_8$.

delige eller særlige Borgerpligt, er jo en saare velkendt Ting. Ikke blot straffes den, der vil unddrage sig den alle Statens mandlige Borgere paahvilende Værnepligt, men det samme gælder f. Eks. ogsaa den, der ikke opfylder den ham som udtaget Nævning paalagte særlige Borgerpligt til at dømme i Straffesager paa Statens Vegne. Ligeledes er det en tilvant Ting, at den, der af sine Medborgere vælges til kommunale Hverv, f. Eks. til Medlem af de kommunale Raad, er forpligtet til at modtage Hvervet og eventuelt ved Paalæg af Tvangsmulkter kan tvinges til at efterkomme det. Ja, selv med Hensyn til Rigsdagshvervet er det ikke blot flere Steder endnu paalagt som en Pligt at modtage det, men selv hvor Modtagelsen af dette Hverv, til hvilket der jo som Regel er Lysthavere nok, er en frivillig Sag, er det oftere paalagt som en Pligt under Ansvar at udføre det, naar det er modtaget, og saa længe det ikke er nedlagt. I Sverige, i Nordamerika, i Østerrig, i Tyskland samt efter Finlands nye Forfatning af 1906 straffes saaledes den Rigsdagsmand, der ikke møder, med Tab af Diæter for hver Dag, han udebliver, ja, mange Steder kan vedvarende Udeblivelse endog medføre Tab af Mandatet. Ja, endog formelig Pligt til at deltage i de enkelte Afstemninger kan være paalagt Rigsdagsmænd, idet f. Eks. i Tyskland ifølge Loven af 21. Maj 1906, der indførte Diæter til Rigsdagens Medlemmer, ogsaa Ikke-Deltagelse i Navneopraab — de eneste Afstemninger, hvori Deltagelsen eller Ikke-Deltagelsen med Sikkerhed kan konstateres — medfører Tab af Diæter, se Lovens § 4, 2det Stykke.

Det kan derfor ikke hævdes, at den, som allerede nævnt, i flere Lande indførte Stemmepligt skulde indeholde noget imod Valgrettens Natur stridende — idet det naturligvis er en Selvfølge, at Vælgeren altid maa have Ret til at afgive en blank Stemme, hvor ingen af Kandidaterne tilfredsstiller ham. Men i en saadan Afgivelse af blanke Stemmer ligger der ogsaa en mere talende Demonstration end den simple Undladen af at stemme, der kan skyldes mange tilfældige Aarsager. Og lige saa lidt kan det siges, at denne Reform vilde være udemokratisk eller gaa enkelte Partiers Ærinde. Thi selv om Stemmepligten vel i Belgien indførtes i 1893 sammen med Flerstemmeretten nærmest som konservative Kauteler imod Misbrug af den almindelige Stemmeret, der i 1893 for første Gang indførtes i Belgien ved Valgene til begge Kamre[1]), givet er det, at de ikke-stemmende findes i alle Lejre, og Reformen vil derfor gavne alle Partier og ikke være uretfærdig mod noget[2]). Men at Valgpligttanken i sin Grund endog er en saare demokratisk Tanke, fremgaar deraf, at Pligten til at stemme i sin mest primitive Form endnu fra gammel Tid af er til Huse i Verdens mest demokratiske Statssamfund, nemlig i de smaa svejtsiske saakaldte Sognekantoner, hvor det fra gammel Tid af var alle frie Borgeres Pligt at møde bevæbnede paa Folkeforsamlingerne for at stemme om nye Loves Vedtagelse og Valget af Kantonets faa Embedsmænd: Pligten til som fri Borger med Vaaben i Haand udadtil og Pligten til som fri Borger indadtil med sin Stemme — og eventuelt ogsaa med sit Sværd — at værne om Statens Frihed var her som efter al gammel demokratisk

---

[1]) Jvfr. Recueil de droit électoral, tome neuvième. Bruxelles 1897, S. 1.

[2]) En overordentlig interessant Statistik over Valgdeltagelsen indenfor de forskellige Samfundsklasser er given i „Borgerrepræsentantvalgene i København i 1909“, der dog kun omfatter et enkelt Valg. Det ses heraf, at Valgdeltagelsen er mindst hos Kapitalister og Pensionister, størst hos Embedsmænd og de immaterielle Erhverv overhovedet. Arbejderstandens Valgdeltagelse er kun lidt over Gennemsnittet af samtlige Vælgere og lavest hos de daarligst lønnede blandt disse, se S. 18 fg.

Tankegang kun to Sider af en og samme utvivlsomme Borgerpligt[1]). Og paa samme Maade er det ogsaa netop i Verdens mest demokratiske Stater med Repræsentativforfatning: Svejtserkantoner med obligatorisk Folkeafstemning og Folkeinitiativ, at Valgpligten i nyere Tid i mere moderne Form som Pligt under Strafansvar er indført.

Derimod vilde det unægtelig være en vægtig Indvending mod Indførelse af Valgpligt, om det kunde hævdes, at det kun er de politisk umodne Vælgere, der behøve en retlig Paamindelse for at opfylde deres Borgerpligt ved at stemme, idet deres Deltagelse i Valgene jo snarere vilde gøre Skade end Gavn. Dette er imidlertid ingenlunde ubetinget saa, idet det tværtimod ofte er de mere uselvstændigt tænkende og politisk umodne, der af Forespejlinger om lokkende Reformer eller af Partiorganisationens faktiske Tvang i størst Masse drives til Valgurnerne, medens det omvendt kan være de højst oplyste, der af Lede over Partipolitikkens Udskejelser afholde sig fra at deltage i Valgkampen.

Et er imidlertid, om Indførelse af Valgpligt eller Stemmepligt rent teoretisk set kan anses for vel forenelig med sunde statsretlige Grundsætninger, et andet, om den politisk kan anses for nødvendig eller hensigtsmæssig i det enkelte bestemte Land til et bestemt givet Tidspunkt, og ligeledes om den praktisk set kan antages at føre til Maalet uden samtidig at medføre Besværligheder og Ubehageligheder for Befolkningen, der ikke staa i Forhold til Foranstaltningens Nytte, og som derfor maa antages at ville gøre Instituttet forhadt og altsaa i Længden umuligt at opretholde. Navnlig kan det i sidste Henseende tænkes, at det vil være vanskeligt at fastsætte tilstrækkeligt virkende og dog ikke urimelige Straffe for Ikke-Afstemning, og at Idømmelsen af disse mange Straffe vil kunne medføre et overvældende Besvær for Embedsmænd og Borgere og sætte meget ondt Blod. Der er om dette Spørgsmaal skrevet en hel Litteratur og udfoldet megen Skarpsindighed[2]). Men bedre end at fordybe sig i Spørgsmaalets rent teoretiske Side er det at undersøge, hvorledes Systemet faktisk har virket i Praksis. Og her er det da saa heldigt, at den obligatoriske Stemmepligt alt i længere Tid har været i Brug i adskillige Svejtserkantoner, men navnlig nu i 15 Aar i Belgien, saaledes at en Prøvelse af de der gjorte Erfaringer i alt Fald med nogen Sikkerhed allerede nu kan anstilles. Men disse Erfaringer kunne rigtignok kun med Sikkerhed vise, om Systemet praktisk har ført til væsentlig stærkere Valgdeltagelse og vundet Tilfredshed i det paagældende Land. Derimod kunne de efter Forholdets Natur naturligvis ikke give noget afgørende Svar paa, om Statens Styrelse — hvad der maa være Formaalet med alle politiske Reformer — er bleven bedret derved, eller om Instituttet fortjener at indføres andetsteds, og navnlig da herhjemme — et Spørgsmaal, som derfor i denne Indberetning skal henstilles som aabent.

---

[1]) Dette er klart udtrykt i Forfatningen for Kanton Unterwalden ob dem Wald, idet det først i Art. 15 udtales, at hver Kantonsborger er værnepligtig, og derefter i den følgende Art. 16 udtales, at enhver stemmeberettiget Borger er forpligtet til at møde og stemme paa Folkeforsamlingerne, se Sammlung enthaltend die Bundesverfassung und die in Kraft bestehenden Kantonsverfassungen, Bern, 1891, S. 347.

[2]) I det anførte Skrift af Vutkovitch og f. Eks. i *Triepels* Skrift: „Wahlrecht und Wahlpflicht", Dresden 1900, findes udførlig Litteraturfortegnelse. I Danmark ere de eneste Afhandlinger om dette Emne en Artikel af Prof. H. Matzen i „Vort Land" for den 6. December 1904 og *min* Afhandling: „Valgret og Valgpligt" i Ugeskrift for Retsvæsen 1907, S. 57 fg.

Stemmepligten i Svejts.

I Svejts findes Stemmepligt indført i to Slags Kantoner af noget forskellig Art — selv om Grænsen efterhaanden ikke mere er saa skarp som tidligere —, nemlig som allerede antydet dels i de smaa Sognekantoner, hvor Borgerne selv umiddelbart d. v. s. uden nogen egentlig lovgivende Forsamling som Mellemled styre alle Statens Anliggender, og i større Kantoner, hvor Forfatningen ganske vist ogsaa er i høj Grad demokratisk, men hvor der dog findes et mere selvstændigt stillet lovgivende Kammer som Mellemled i Lovgivningsværket.

I de ganske smaa saakaldte „Landsgemeindekantonen" (Sognekantoner) samles fra gammel Tid af alle de frie Mænd — væsentligst Bønder — paa en bestemt Tid af Aaret, sædvanligt den sidste Søndag i April, endnu til Dels bevæbnede og under fri Himmel til en Folkeforsamling, der tillige er en almindelig Folkefest, for at afgøre alle Statens Anliggender, der navnlig bestaa i Vedtagelse af de nødvendige Love og Valg af Kantonets Embedsmænd, Landamtmanden, Dommerne, Skattekræveren o. s. v. Til denne Forsamling vare fra gammel Tid alle politisk myndige Mænd forpligtede til at møde — Valgretsalderen er 20 Aar —, og i alle disse Kantoners i nyere Tid reviderede Forfatninger udtales det endnu udtrykkeligt, at Deltagelsen i alle offentlige Afstemninger er en Borgerpligt. [1]) Fra gammel Tid blev i nogle af disse Kantoner, f. Eks. Glarus, Borteblivelse straffet med en Pengebøde; andre Kantoner som Uri og Unterwalden ob dem Wald nøjedes med at udelukke de for sent mødende fra det Festmaaltid, som den nyvalgte Landamtmand gav for sine Vælgere. [2]) I de nyere skrevne Forfatninger fastsætte dog kun de to Halvkantoner *Appenzell* en ringe Bøde fra 5 til 10 Francs for Udeblivelse fra Forsamlingen. [3]) En formelig Straf for Ikke-Afstemning er derimod heller ikke her fastsat — af den gode Grund, at Afstemningen i disse Forsamlinger oftest sker ved simpel Haandsoprækning (Handmehr), hvormed en nøjagtig Kontrol jo ikke er mulig.

Ordningen i disse Dværgstater, hvis ringe Omfang og lille Folketal gør det muligt for alle Borgerne at møde i een Folkeforsamling — flere af dem have kun lidt over 13,000 Indbyggere — har dog kun ringe Interesse, idet deres Forhold i det hele ere for primitive til at friste til Efterligning i større Stater. Af adskillig mere Interesse er det, at Stemmepligt ogsaa er indført i flere af de større Kantoner, hvis Forfatning, om den end ogsaa dèr er i højeste Grad demokratisk, dog noget mere ligner de parlamentariske Repræsentativforfatninger, idet de navnlig have et virkeligt, om end af Vælgernes Samtykkeret indskrænket, lovgivende Kammer. I Kanton *Zürich*,

---

1) Forfatningen for Appenzell der auzern Rhoden af 13. Oktober 1876 Art. 27, Appenzell Innerrhodens Forfatning af 1872 Art. 17: »Enhver stemmeberettiget er ikke blot berettiget, men ogsaa forpligtet til at tage Del i alle »Landsgemeinden« og forfatningsmæssige offentlige Forsamlinger«; Uris Forf. af 6. Maj 1888 Art. 18 o. s. v.

2) Se herom *Triepel*, anf. Skrift S. 16.

3) *Triepel* l. c.

der ofte nævnes med i denne Forbindelse, er dog ingen egentlig Stemmetvang indført. Det er vel ogsaa her udtalt i Forfatningen, at Deltagelsen i Afstemningerne er en almindelig Borgerpligt [1]), men nogen særlig Straf for Ikke-Afstemning er dog ikke fastsat, idet kun den, der forsømmer inden en vis Frist at forevise eller tilbagelevere det Legitimationskort, der forud for Valget tilstilles hver Vælger, straffes med en ringe Bøde, der fastsættes noget forskelligt indenfor de forskellige Kommuner og varierer fra nogle faa Centimer til en Franc. [2]) En lignende Ordning findes i *Bern*. Derimod findes egentlig Stemmetvang i *Schaffhausen*, *St. Gallen*, *Aargau* og *Thurgau* samt i mere indskrænket Omfang i *Graubünden*; i *Solothurn* og *Basel-Landschaft*, hvor den tidligere har været indført, er den i nyere Tid igen afskaffet. Som et oplysende Eksempel skal der her særlig dvæles ved Forholdene i *Aargau*, den femtestørste af Svejts's Kantoner (i 1902 206,498 Indbyggere, Hovedstaden Aarau).

Dette Kanton udgør som alle de andre Svejtserkantoner paa alle de Omraader, der ikke gribes af Forbundets Lovgivning og Forvaltning, samt under Kontrol af Forbundsmyndighederne en lille Stat for sig med egen Lovgivning, Forvaltning og Retspleje. Det har efter sin sidste Forfatning af 23. April 1885 et lovgivende Kammer, det „Store Raad" (Grosser Rath), der vedtager Love, og som desuden vælger Kantonets Regering, Regeringsraadet, der dog ikke er nogen parlamentarisk Regering, idet dets Medlemmer sidde for samme Tid, 4 Aar, som det „Store Raad" og kun kunne fjernes ved Dom. Ligeledes vælger det Store Raad for samme Aaremaal Medlemmerne af Overretten og Kriminalretten m. v. Den øverste Statsmyndighed i Kantonet er dog hverken det Store Raad eller Regeringsraadet, men Folket, ɔ: de stemmeberettigede Borgere selv. Disse vælge nemlig ikke blot Medlemmerne af det Store Raad og — ligeledes for faa Aar ad Gangen — alle de Embedsmænd, Amtmændene, Kredsdommerne, Fredsdommerne, Præsterne og Lærerne m. v., som ikke vælges af det Store Raad, men de have tillige ved direkte Folkeafstemning den endelige Afgørelse af alle Forfatningsforslag og Lovforslag samt Beslutninger angaaende nye Skatter og Statslaan ud over et vist Beløb, dog saaledes, at der til *Forkastelsen* af Love og Beslutninger efter Forfatningens Art. 25 udkræves et Flertal af de i Afstemningen i lovligt Antal deltagende stemmeberettigede Borgere. Saadanne Folkeafstemninger angaaende Lovforslag og Beslutninger finde ifølge samme Art. ordentligvis Sted to Gange om Aaret, nemlig om Foraaret og om Høsten, paa en *Søndag* og i *Bopælskommunen*, men der kan ogsaa finde overordentlige Afstemninger Sted. Fremdeles har Folket efter Art. 26 Lovinitiativ, idet en ny Lov skal gives, naar 5,000 stemmeberettigede Borgere under Angivelse af Grunde forlange det, og Flertallet af de paa lovlig Maade stemmende Borgere har udtalt sig derfor. Endvidere har Folket selv efter Art. 29 Opløsningsret (Abberufungsrecht) overfor det Store Raad, naar 5,000 Borgere forlange det, og Flertallet af Vælgerne vedtager det. Men endelig vælge de stemmeberettigede Borgere — Stemmeretten indtræder ogsaa her med det 20de Aar — ogsaa Kantonets Repræsentanter til Forbundsforsamlingens egentlige Folkekammer, Nationalraadet, foruden Kommuneraadene og Nævningerne saavel til Forbundets som til Kantonets Nævningedomstole.

---

[1]) Zürichs Forfatning af 18. April 1869 Art. 30, hvor det med Hensyn til Folkeafstemninger hedder: »Afstemninger finde Sted i Kommunerne ved Hjælp af Stemmeurner. Deltagelsen heri er en almindelig Borgerpligt.«

[2]) *Triepel* anf. Skrift S. 18.

Ved alle disse saa mangfoldige Afstemninger er Pligt til Deltagelse i Afstemningen udtrykkelig foreskreven, jfr. Forfatningens Art. 15: „De stemmeberettigede ere forpligtede til Deltagelse i alle offentlige Valg og Afstemninger". Ifølge den reviderede Valglov af 22. Marts 1871 § 6, jfr. Loven af 10. Juli 1894 om delvis Ændring af Valglovens § 1, finde Valgene, der tidligere til Dels skete paa Folkeforsamlinger ved Haandsoprækning ligesom i de smaa Sognekantoner, nu altid Sted skriftligt ved Hjælp af Valgurner i Bopælskommunen. En for alle Tilfælde ens fastsat Straf for ikke at deltage i Valgforhandlingen er vel ikke bestemt, men ifølge Valglovens § 32 fastsættes der af den paagældende Myndighed samtidig med Udskrivningen af Valgene en Bødestraf af fra 1 til 4 Francs for Ikke-Tilstedeværelse ved Valghandlingen.

Mindst to Dage før Valget skal dernæst Sogneforstanderen ved Hjælp af Sognefogeden (der Gemeindeweibel) personligt „indbyde" enhver stemmeberettiget til Deltagelse i Valghandlingen, jfr. § 34 — en Regel, der viser Instituttets Udspring fra lignende primitive Forhold som dem, der endnu raade i de smaa Sognekantoner. Samtidig med Indbydelsen til Stemmeafgivningen overleveres der hver stemmeberettiget et Legitimationskort („Ausweis-Karte"). Dette Kort indeholder paa Forsiden Vælgerens Fødselsaar og fulde Navn efter Valglisten samt det paagældende Sogneraads paatrykte Stempel, og paa Bagsiden findes det angivet, at den, der ved Fraværelse eller af andre Grunde er forhindret fra at tage personlig Del i Afstemningen, har før denne at tilbagesende Legitimationskortet til Sogneforstanderen med Angivelse af Grunden til sin Fraværelse, idet han i modsat Fald behandles som fraværende uden Forfald og ifalder Bøde til Sognets Politikasse. Paa Afstemningsdagen har Vælgeren indenfor den fastsatte Tid personlig at afgive til Valgbestyrelsen i det af Sogneraadet bestemte Lokale saavel sit Legitimationskort som sin Stemmeseddel, Valglovens § 61. Efter Valghandlingens Slutning prøver Valgbestyrelsen derefter de enkelte Fraværenhedstilfælde og ikender de uden lovligt Forfald udeblevne eller for sent kommende den fastsatte Bøde, saaledes dog, at Vælgere over 65 Aar altid betragtes som havende lovligt Forfald, § 67. Fortegnelsen over dem, der ikendes Bøde, sendes hurtigst muligt til Sogneraadet, der derefter anordner Bødernes Inddrivelse til Fordel for Politikassen, § 68.

Naar ved en Afstemning i en Kommune ikke Flertallet af Vælgerne har taget Del i Afstemningen, skal Valgbestyrelsen udskrive et nyt Valg, og i saa Tilfælde ifalde de uden gyldigt Forfald udeblivende den dobbelte Bøde, § 66. En særlig Regel er ved Loven af 10. Juli 1894 § 3 given med Hensyn til saadanne Embedsmænd og ansatte, der paa Grund af deres Tjeneste paaviselig ere forhindrede fra at møde til den fastsatte Tid til Valgene, idet det er tilladt dem Aftenen før eller om Morgenen i lukket Brev at tilstille Valgbestyrelsen deres Legitimationskort og Stemmeseddel.[1])

Lignende Regler som de her for Aargau nævnte gælde ogsaa i de andre ovenfor nævnte Kantoner med Stemmepligt. Hvorledes har nu dette Institut virket? Selve Maskineriet har ikke voldet nogen Vanskelighed. Men Resultatet synes — i

---

[1]) Ifølge en Forordning af 22. December 1868 § 12 for Kanton Zürich gælder — eller gjaldt — med Hensyn til militære i Zürich den Regel, at der skulde fastsættes særlige Afstemninger for de tjenestgørende militære under Tilsyn af et Antal Officerer eller Underofficerer, eller ogsaa skulde Deltagelse i Valget muliggøres dem ved almindelig Orlov, for saa vidt hermed ikke var forbunden særlig Vanskelighed — det erindres herved, at Valgretsalderen indtræder med det fyldte tyvende Aar. Lidet heldig synes en anden Regel i samme Forordning, nemlig § 3, hvor ved en forhindret Vælger kunde stemme ved Stedfortræder, *Sveistrup*, Bestaaende Forfatningslove Tillæg 1897 S. 302 og 303.

hvert Fald ved første Øjekast — ikke paafaldende gunstigt. Ifølge tidligere — i 1893 — foreliggende statistiske Opgivelser angives Valgdeltagelsen at have udgjort i Schaffhausen 84 pCt., i Aargau 83 pCt., i St. Gallen 73 pCt. og i Thurgau 69 pCt.[1]) Ifølge en for Kanton Aargau til Dato ført Fortegnelse over Folkeafstemninger, afholdte over Kantonslove[2]), hvoraf alene 52 Afstemninger have været afholdte i Løbet af 23 Aar fra Juni 1885 til Maj 1908, har Valgdeltagelsen i Aargau været følgende, idet en Række Tal ere udtagne i Flæng:

I Juni	1885	stemte	af	39,149	Vælgere	34,434	eller	87½	pCt.
- Maj	1886	—	-	39,074	—	29,487	—	75	—
- Nov.	1892	—	-	39,002	—	29,630	—	76	—
- Oktb.	1894	—	-	40,152	—	29,756	—	74	—
- Nov.	1898	—	-	44,591	—	33,202	—	74½	—
- Juli	1900	—	-	44,612	—	31,254	—	70½	—
- Nov.	1903	—	-	45,667	—	31,689	—	69	—
- April	1905	—	-	46,047	—	33,030	—	71½	—
- Maj	1907	—	-	46,554	—	38,462	—	82½	—
- Maj	1908	—	-	47,158	—	37,846	—	80	—

Det vil altsaa sige, at ved Folkeafstemninger over kantonale Love var Gennemsnitsprocenten af de stemmende 76 pCt., idet den svingede mellem 69 pCt. og 87 pCt.

Dette altsaa ikke altfor gunstige Resultat af Valgpligten eller Valgtvangen stilles dog allerede i et noget andet Lys, naar henses til, at Resultatet stiller sig afgjort ugunstigere i de Kantoner, hvor ingen Valgpligt haves. Ifølge tidligere Opgivelse fra 1893 angives det saaledes, at Valgdeltagelsen i Bern kun udgjorde 48 pCt., i Freiburg og Vallis 57 pCt., i Genève 44, i Waadt 43 og i Neufchatel 39 pCt.[3]). Og ved en Folkeafstemning, foretagen over hele Svejts den 4. November 1900 angaaende to ifølge Folkeinitiativ forelagte Forslag til Forbundslove, det ene om Indførelse af Forholdstalsvalg til Nationalraadet, det andet om fremtidig Udvælgelse af Forbundsregeringen (Forbundsraadet, der nu vælges af Nationalraadet) ved direkte Folkevalg (paa samme Maade som Regeringsraadene nu vælges i mange Kantoner), hvilke Forslag begge forkastedes med stor Majoritet, stillede Forholdet mellem Kantoner med og uden Valgpligt sig paa noget lignende Maade. Medens der saaledes i Schaffhausen af samtlige stemmeberettigede stemte 79,6 pCt., i Aargau 78,9 pCt., i St. Gallen 76,2 pCt., i Graubünden 68,57 pCt. og i Thurgau 66,8 pCt., stemte der i Kantoner uden Valgpligt i Waadt kun 50,7 pCt., i Vallis 50,9 pCt., i Luzern 47,4 pCt., i Bern 46,6 pCt., i Genève 47,8 pCt. og i Neufchatel 45,7 pCt.[4])

Men dernæst har det forholdsvis ringe Resultat af Valgpligtens Indførelse i Svejts sin særlige svejtssiske Forklaring. Grunden er ganske vist neppe den, der oftest angives, at Bøden for Undladelse af at stemme er alt for ringe[5]), og utvivlsomt er

---

[1]) *Vutkovich* anf. St. S. 29.

[2]) Oplysninger velvilligt meddelte af Myndighederne i Aargau.

[3]) *Vutkovich* S. 29.

[4]) Statistisches Jahrbuch der Schweitz 1901 S. 286. Ganske lignende Resultater vise ogsaa Folkeafstemningerne over hele Svejts i 1905, i 1906, i 1907, da et stort militært Spørgsmaal var til Folkeafstemning (Loven om den militære Organisation af 12. April 1901, der vedtoges med 329,953 Stemmer mod 267,605) og i 1908, se de paagældende svejtsiske statistiske Aarbøger.

[5]) Saaledes bl. a. *Vutkovich*, anf. Skr. S. 25.

den heller ikke alene at tilskrive en medfødt uovervindelig Indolens hos flere eller færre Svejtserkantoners Befolkning[1]). Det er vel rigtigt, at Bøden oftest er saare ringe — i Aargau sættes den saaledes oftest til $1^1/_2$ Franc —, og den idømmes derfor i Svejts ligesaa tidt den lille Mand, for hvem de halvanden Franc vel er til at bære, som den mere velhavende, men i Belgien er Bøden ogsaa for første Forsømmelse kun faa Francs, ja, første Gang slippe de forsømmelige endog i stort Omfang med en Advarsel, og Valgtvangen har dog her virket fortræffeligt.

Den sande Forklaring turde derimod være den — for at bruge en Udtalelse af en Embedsmand i Aargau —, at Folket i Svejts er *træt af at stemme.* Og naar man erindrer, at de stemmeberettigede Svejtserborgere have at vælge ikke blot Medlemmerne af Kantonalraadet og af Kommuneraadene og de fleste Embedsmænd i Kantonet og Kommunen, der vælges paa forskellige Aaremaal — nogle paa fire, andre paa 6 Aar —, samt Nævninger hvert Aar, saavel til Forbundet som til Kantonet, men ogsaa have at stemme over alle Kantonslove mindst to Gange om Aaret og tillige have at vælge Medlemmer til Nationalraadet og at stemme over Lovforslag af Forbundsforsamlingen, der forelægges Svejtserfolket til Folkeafstemning m. v., saa forstaar man allerede, at Vælgerne kunne blive trætte af at stemme. Men dertil kommer, at der ved de kantonale Afstemninger sædvanligt gælder den Regel, at der til et gyldigt Valg ikke blot kræves Deltagelse af det absolute Flertal af alle Vælgerne, men ogsaa absolut Flertal („das absolute Mehr") af de stemmende. I Aargau f. Eks. krævedes dette sidste efter Valgloven af 1871, §§ 5 og 47, endog næsten ubetinget, men selv efter at dette er ændret ved Loven af 10. Juli 1894, § 2, derhen, at i den tredie Valgomgang simpelt Flertal bliver afgørende, ses det dog, at selv et enkelt Valg kan medføre en Række Afstemninger.

Naar alt dette erindres, forstaar man, at selv en meget højere Bødestraf ikke vilde være i Stand til at drive Valgdeltagelsen op paa samme Højde som i Belgien, hvor der, selv naar Valgene til Provinsraadene og Kommunalraadene medregnes, regelmæssigt ikke en Gang holdes Valg hvert Aar og endda oftere kun i den ene Halvdel af Landet ad Gangen, og hvor Suppleringsvalg efter Forholdstalsvalgmaadens Indførelse praktisk næsten ikke mere afholdes, medens der i Svejts alene i kantonale Anliggender holdes dusinvis af Valg hvert Aar. Det synes da fremdeles forklarligt, at man i Solothurn, træt af de mange Afstemninger, har opgivet at ville tvinge Vælgerne til at møde og stemme, da Resultatet dog alligevel blev ringe[2]). Og man finder det endelig vel grundet, naar det f. Eks. i Aargau forsikres, at man ikke dèr turde tænke paa at forhøje Bødestraffen, da der ellers vilde rejse sig et Raab efter at faa den afskaffet, men at man paa den anden Side heller ikke tør afskaffe den, da det ellers vilde blive endnu langt vanskeligere at drive Vælgerne Gang paa Gang til Valgurnerne, og Afstemningsprocenten derved utvivlsomt vilde synke lige saa langt ned som i de Kantoner, hvor ingen Stemmepligt findes.

---

[1]) Dette vil *Vutkovich*, S. 24 fg. — efter Deploige — hævde med Hensyn til Soluthurn.

[2]) Jfr. en Udtalelse af en Vælger i Solothurn, at de i 1892 havde haft Afstemninger hver tredie Uge, *Vutkovich*, S. 25, Note 2.

Stemmepligten i Belgien.

Af betydelig større Interesse end Forholdet i de forholdsvis smaa Svejtserkantoner, hvis Forfatningsliv tillige er saa vidt forskelligt fra det i Monarkierne herskende konstitutionelt- parlamentariske System, ere Forholdene i Kongeriget Belgien, et Land, hvis Befolkning — i 1909 7,300,000 Indbyggere — er næsten tre Gange saa stor som Danmarks, og hvis Forfatning af 1831 som bekendt tjente som det vigtigste Forfatningsmønster for den første danske Grundlov, ligesom for adskillige andre Landes Forfatninger.

I Belgien indførtes Stemmepligt (vote obligatoire) i Forfatningen ved den betydningsfulde Forfatningsrevision i 1893. Ved denne indførtes for første Gang almindelig Stemmeret til begge Kamre, dog saaledes, at det ny System modificeredes ved Indførelsen af Flerstemmeret, idet der efter en ret indviklet Ordning tillagdes de Vælgere, der opfylde visse Betingelser i Retning af højere Alder, Stilling som Familiefader, Besiddelse af en vis Formue, Indehavelse af Beviser for en vis højere Undervisning eller Beklæden af visse højere Embeder og Stillinger, indtil i alt to Tillægsstemmer[1]). Et Led i denne Reform var ogsaa Indførelsen af Valgpligt, hvilken Reform dog allerede i 1887 var bleven optaget paa det liberale Fremskridtspartis Program[2]); Forholdstalsvalgmaaden, der ogsaa var et Led af den belgiske Regerings Forfatningsprogram, blev derimod først gennemført i 1899. Efter denne Revision af Forfatningen, der forkyndtes under 7. September 1893, kom Forfatningens Art. 48, der alene angaar Sammensætningen af Repræsentanternes Kammer, til at lyde saaledes i den nye Affattelse: „Enhver Vælger er forpligtet til at deltage i Afstemningen; den foregaar i Kommunen med de Undtagelser, som bestemmes ved Lov“ („Le vote est obligatoire et a lieu à la commune, sauf les exceptions à déterminer par la loi“) Ved Art. 53 i Forfatningen er den samme Regel gjort anvendelig ogsaa ved Valgene til Senatet. Forslaget om Valgpligt blev indgaaende forsvaret af Konseilspræsident Beernaert og vedtoges med stor Majoritet, i Repræsentanternes Kammer med 94 Stemmer mod 37 og 2 fraværende, i Senatet med 58 Stemmer mod 1 og 2 fraværende.

Det Princip, der saaledes fastsloges i Forfatningen, blev nærmere udformet i Valgloven af 28. Juni 1894. Og skønt Forfatningen kun fastslog Stemmepligten med Hensyn til Valgene til de lovgivende Kamre, er Stemmepligt senere bleven indført ved Valgene til Provinsraadene, jvfr. Lov af 29. Juni 1894 og 22. April 1898, Art. 39, og Valgene til Kommunalraadene, jvfr. Lov af 12. September 1895, Art. 62—64, hvilke Forsamlinger vælges noget nær under de samme Former og af de samme Vælgere som de lovgivende Kamre.

---

[1]) Forfatningens Art 47 (i dens reviderede Skikkelse), jvfr. Valgloven af 12. April 1894, Art. 3 fg.
[2]) *Triepel*, anf Skr. S 57 Note 68.

De nærmere Regler til Gennemførelse af Valgpligten, som Valgloven af 1894 — i Forbindelse med flere senere Love[1]) — fastsætter, ere i Korthed følgende[2]): I Art. 138 gentages Forfatningens Regel, at Afstemningen finder Sted i *Kommunen* og der tilføjes som eneste Undtagelse, at dog Kommuner, der have mindre end 100 Indbyggere, til Dannelse af Afstemningsgrupper skulle forenes med en eller to Nabokommuner, der høre til samme Forvaltningskreds og samme Retskreds og ligge højst 4 Km. borte. Dette finder kun Sted i 4 Tilfælde, og det er saaledes en næsten undtagelsesfri Regel, at Vælgeren altid stemmer i den Kommune, hvor han bor (eller boede ved Valglisternes Dannelse). Da Belgien, som i Fladeindhold er adskilligt mindre end Danmark, i alt har 2,028 Kommuner[3]) mod Danmarks 1,199 Kommuner, ses det tillige, at Vælgerne regelmæssigt kun have kort til Valgstedet.

Det bestemmes dernæst i Art. 153, at de ordinære Valg af Repræsentanter og Senatorer i Stedet for de afgaaede skulle finde Sted paa en *Søndag*, nemlig den fjerde Søndag i Maj[4]). Det erindres herved, at Repræsentanternes Kammer vælges paa 4 Aar, men med Afgang af Halvdelen hvert andet Aar, Forfatningens Art. 51, mens Senatet vælges paa 8 Aar med Afgang af Halvdelen hvert 4de Aar, Forfatningens Art. 55. Kun i Tilfælde af Opløsning, være sig af det ene Kammer eller begge, fornyes Kamrene fuldstændigt, men bortset fra Opløsning vælges den ene Halvdel af Senatet altid hvert 4de Aar paa samme Dag som den ene Halvdel af Kammeret, saaledes at hvert ottende Aar endog samme Halvdel af Landets Valgkredse vælger samtidigt til Senat og Kammeret[5]), hvilket sidste i Belgien lader sig gøre, fordi Senatet vælges af de samme Vælgere som Kammeret, blot med den Forskel, at der kræves en Alder af 30 Aar for at vælge til Senatet, men kun 25 Aar til Kammeret[6]), og de politiske Partier i begge Kamre omtrent ere de samme.

Sammenkaldelsen af Vælgerne sker paa Foranstaltning af Arrondissementskommissæren mindst 10 Dage forud for Valget ved Opslag paa Raadhusene. Men samtidig skal ifølge Valglovens Art. 155 Arrondissementskommissæren drage Omsorg for, at Cheferne for de stedlige Forvaltninger mindst 5 Dage i Forvejen imod Modtagelsesbevis tilstiller hver Vælger Indkaldelsesbrev til hans nuværende Bopæl. For saa vidt Indkaldelsesbrevet ikke kan afleveres imod Modtagelsesbevis til Vælgeren, skal det sendes til den kommunale Forvaltning, hvor Vælgeren da kan afhente det lige til Kl. 12 paa Valgdagen, hvilken Ordning udtrykkelig skal omtales i Opslagene om Indkaldelsen. Indkaldelsesbrevene skulle angive Dagen og Lokalet, hvor Vælgeren skal stemme, Navnene paa de Medlemmer af Kamrene, der skulle erstattes, samt Klokkeslettet for Afstemningens Begyndelse og Afslutning. Brevene, der trykkes paa Papir af forskellig Farve, (eftersom Vælgeren skal stemme baade paa Repræsentanter og Senatorer eller kun paa Repræsentanter), angive fremdeles Vælgerens Efternavn og Fornavne, Stilling og Bopæl, hans Fødested og Fødselsdag, om han er Vælger til Senatet og Repræsentanternes Kammer eller kun til Kammeret, saavel som Antallet af

---

[1]) Lovene af 12. September 1895, 11. Juni 1896, 31. Marts 1898 m. fl.

[2]) Se Teksten i Recuil des lois électorales Belges, coordonnées et annotées par *Alfred Delcroix*, Bruxelles 1908.

[3]) *Paul Errera*, Das Staatsrecht des Königreichs Belgien, Tübingen 1909 S. 228.

[4]) Ogsaa Valgene til Provinsraadene og Kommunalraadene foretages paa en Søndag, hvert 4de Aar, henholdsvis i Juni og i Oktober, dog kun for Halvdelen af Raadene ad Gangen.

[5]) Se Élections législatives. Commentaire par *A. Delcroix*, Bruxelles 1900 S. 107.

[6]) Forfatningens Art. 53 og Valglovens Art. 1.

Stemmer, som Valglisterne i Henhold til Bestemmelserne om Flerstemmeretten hjemle ham. Endelig er der tillige aftrykt en udførlig Vejledning for Vælgeren paa Foden af Indkaldelsesbrevet tilligemed Valglovens Regler om Straffen for Udeblivelse fra Afstemningen.

Valgene berammes derhos til et tidligt Klokkeslet paa Søndagen — fra Kl. 8 Morgen til Kl. 1 Eftermiddag, Art. 173 — for at volde Vælgeren mindst mulig Afbræk i hans Søndagsfrihed. Af samme Grund ere Vælgerne indenfor Kommunen delte i Sektioner paa ikke over 400 Vælgere, hver Sektion med sit særlige Lokale, og saaledes at højst 5 Sektioner maa have Lokale i samme Bygning, Art. 139 og 140. Og for at Omkostningerne ved Rejsen frem og tilbage til Valgstedet for saadanne Vælgere, der ikke længer bo i den Kommune, paa hvis Valglister de ere opførte, ikke skulle afholde dem fra at opfylde deres Borgerpligt, have saadanne Vælgere fri Rejse frem og tilbage paa tredie Klasse paa Statens Jernbaner, Art. 172. Til Gengæld fastsætter Valgloven i en hel Række Paragraffer, Art. 199 fg., Bødestraf for den, der under Form af Rejse- og Opholdsgodtgørelse har tilbudt eller givet Vælgeren Penge eller andet eller i Anledning af et Valg trakteret Vælgere med Spise- eller Drikkevarer, Regler, hvis Udførlighed — ligesom de ideligt gentagne engelske Love mod Bestikkelse — viser, at man tidligere i Belgien paa mindre lovlig Vis har søgt at opmuntre Vælgerne til at stemme.

Ogsaa paa anden Maade har man søgt at gøre Valgpligten lidet trykkende for Vælgerne. Saaledes er ved Indførelsen af Forholdstalsvalgmaaden i 1899 ikke blot Omvalgene, der tidligere vare nødvendige, naar en Kandidat ikke opnaaede absolut Flertal, afskaffede, men Suppleringsvalg ere ogsaa nu blevne praktisk næsten overflødige, idet der efter den nye Valgmaade ogsaa kan stemmes paa Suppleanter, Art. 254[1]).

Hvad endelig angaar de særlige Regler om selve Stemmepligten, da indeholdes de i Art. 220—223. Derefter kunne de Vælgere, for hvem det er umuligt at tage Del i Afstemningen, give Fredsdommeren Meddelelse om Aarsagerne til deres Undladelse af at stemme, ledsaget af de fornødne Bevisligheder. Sagen forfølges da ikke videre, saafremt Fredsdommeren finder, at disse Undskyldninger ere begrundede, og hans Mening tiltrædes af Politikommissæren eller i dennes Forfald af den Borgmester eller Raadmand, der træder i hans Sted. Naar derefter Valget er overstaaet, affatter Politikommissæren under Fredsdommerens Tilsyn en Fortegnelse over de Vælgere, der ikke have deltaget i Stemmeafgivningen, og hvis Undskyldninger ikke ere blevne godkendte, en Liste, der affattes kommunevis. De udeblevne Vælgere indkaldes derefter ved simpel Tilsigelse for Fredsdommeren[2]), og han træffer da Afgørelse *uden Appel*, efter at Statsadvokaturens Betænkning er bleven indhentet.

---

[1]) Recueil de droit électoral, tome X. S. 544. Med Hensyn til domfældte har et justitsministerielt Cirkulære af 12. Oktober 1894 bestemt, at Fængselstraffe, der ikke medføre Tab eller Suspension af Valgretten, ikke skulle sættes i Værk i den Maaned, der gaar forud for Valg, i hvilke den domfældte er kaldet til at tage Del, se Delcroix, Commentaire S. 257. Med Hensyn til militære bestemmer derimod Valglovens Art. 61, at Underofficerers, Korporalers og menige Soldaters Stemmeret er midlertig sat ud af Kraft, medens de staa under Fanerne.

[2]) Fredsdommeren er den almindelige Underdommer i Smaasager. Han er en Jurist (Dr. juris), der i civile Sager dømmer i alle Sager af Værdi indtil 100 Frcs., og som første Instans i Sager af Værdi indtil 300 Frcs., foruden som første Instans i en Række Sager, svarende til vore private Politisager. I Straffesager dømmer han i simple Politiovertrædelser, der ikke kunne medføre højere Straf end 7 Dages simpelt Fængsel og 25 Frcs. Pengebøde. Appellen fra ham gaar til de ordentlige Domstole i første Instans, se Errera, Staatsrecht des Königreichs Belgien, S. 117 fg.

De Straffe, som Fredsdommeren saaledes uden Appel og paa saa formløs Maade kan ikende, ere dog ligesom i Svejts i hvert Fald i første Omgang kun ubetydelige og kunne ikke sammenlignes med den alvorlige Bøde paa 40 Kr., der i Danmark af Valgbestyrelsen ligeledes uden Appel idømmes den ikke-mødende Valgmand eller højstbeskattede Vælger ved Landstingsvalg. Ved første Undladelse kan den forsømmelige endog slippe med en Irettesættelse, og Straffen kan i hvert Fald ikke overstige en Bøde af 1 til 3 Frcs., der i Tilfælde af Gentagelse i Løbet af seks Aar kan stige fra 3 til 25 Frcs. Men der fastsættes i intet Tilfælde nogen subsidiær Fængselsstraf. I Tilfælde af, at den paagældende i Løbet af 10 Aar tredie Gang undlader at stemme, skal hans Navn, foruden at han atter idømmes Bødestraf, anbringes paa en Tavle, der i en Maaned skal være opslaaet udenpaa Forsiden af Raadhuset i den By, hvor han bor — altsaa en Slags moderne Stillen i Gabestokken! Undlader han endelig fjerde Gang i Løbet af 15 Aar at stemme, anvendes den samme Straf, men Vælgeren bliver desuden at stryge af Valglisten for 10 Aar og kan i dette Tidsrum ikke modtage nogen Udnævnelse eller Befordring eller Udmærkelse, hverken fra Regeringen eller fra de provinsielle eller kommunale Forvaltninger — altsaa en Slags moderne borgerlig Død!

Det erindres herved, at Valgpligt jo ogsaa er indført ved Valgene til Provinsraadene og Kommuneraadene, men det er udtrykkelig fastsat i Loven, at kun Forsømmelser indenfor hver enkelt Art af Valg have Gentagelsesvirkning.[1]) Valgene til de to lovgivende Kamre betragtes ganske vist som en Enhed, men derimod medfører det ikke Gentagelsesvirkning, at den, der har undladt at stemme ved Valgene til Senatet eller Repræsentanternes Kammer, senere ogsaa undlader at stemme ved Valgene til Provinsraadene eller Kommuneraadene. I øvrigt skal med Hensyn til disse Straffebestemmelsers Fortolkning kun bemærkes, at det ikke betragtes som nogen Undskyldning for ikke at stemme, at Vælgeren af en Fejltagelse ikke har faaet Indkaldelsesbrev, da dette kun sendes for at lette ham Opfyldelsen af Loven[2]), men i øvrigt er Fredsdommeren ganske frit stillet i sit Skøn.

Undersøger man nu det ved Reformen af 1893 opnaaede Resultat, for saa vidt Valgdeltagelsen angaar, da vil man af den som Bilag I. anførte Statistik over Valgene til Repræsentanternes Kammer se, at Resultatet har været næsten over al Forventning gunstigt. Ganske vist springer det i Øjnene, at Tallet af ikke afgivne Stemmer i 1894: 93,974 i Stedet for at være gaaet ned er steget ved dette Valg sammenlignet med det i 1892, da det kun udgjorde 22,339, men dette har sin simple Forklaring i dels, at Vælgerantallet ved Reformen af 1893, der først indførte almindelig Stemmeret i Belgien, steg enormt, fra 136,775 i 1892 til 1,169,142 i 1894, og dels i, at Reformen af 1893 tillige indførte Flerstemmeret, saaledes at de 1,169,142 Vælgere i 1894 repræsenterede 1,801,638 Stemmer. Ses de ikke afgivne Stemmer derimod i Forhold til det samlede Antal indskrevne Stemmer, viser det sig, at medens i 1892 de ikkestemmendes Tal endnu udgjorde 16 pCt. af det samlede Antal indskrevne Stemmer,

---

[1]) Se Loven af 12. September 1895 Art. 62.

[2]) Delcroix: Commentaire S. 251 og samme Forfatters Guide pratique pour les élections législatives, Bruxelles 1906 S 121.

sank denne Procent nu i 1894 pludselig til 5,22 pCt. Naar det nu tages i Betragtning, at der under disse lidt over 5 pCt. falder ogsaa de med lovligt Forfald fraværende, nemlig de syge, de, der ere døde efter Valglisternes Afslutning, de, der ere i Udlandet, eller hvis Fraværelse af andre Grunde kendes undskyldelig, tør det, som det ogsaa senere nærmere skal paavises, antages, at ikke en Gang $^1/_2$ pCt. er ulovligt udeblivende. Et lignende gunstigt Resultat viste ogsaa Valgene til Senatet, idet Udeblivelsesprocenten her faldt fra 16 i 1892 til 6.[1]) Og det samme fortrinlige Resultat har tilmed holdt sig næsten ganske uforandret i de 15 Aar, hvori den nye Ordning har virket. Medens Udeblivelsesprocenten ved Valgene til Halvdelen af Kamret i 1896 og 1898 kun udgjorde 4,97 og 4,72, steg den vel ved den fuldstændige Fornyelse af Repræsentanternes Kammer i 1900 med omtrent 1 pCt. til 5,92 eller næsten 6 pCt., men ved de følgende Valg af Halvdelen af Kamret i 1902, 1904, 1906 og 1908 faldt den paa ny til 4,81, 5,20, 4,56 og 4,99, altsaa til omkring og oftest under de 5 pCt.

Der er dog herved at bemærke, at foruden at den officielle belgiske Valgstatistik for Aarene 1894 og 1896 ikke er fuldstændig, idet navnlig Oplysningerne fra Bryssel mangle[2]), angiver de belgiske statistiske Opgivelser kun Tallet af ikke afgivne Stemmer og dettes Forhold til det samlede Antal paa Valglisterne opførte Stemmer, men ikke Antallet af ikke stemmende Vælgere i Forhold til det samlede Vælgertal, og paa Grund af det i Belgien gældende Flerstemmesystem, hvorved de enkelte Vælgere kunne have fra en til tre Stemmer, falde disse Tal ikke sammen, saaledes at Tallet af ikke stemmende Vælgere muligvis udgør et noget større Tal end ovenfor anført[3]). Men dertil kommer, at det vilde være meget forhastet, om man vilde tilskrive Indførelsen af Valgpligten hele Fortjenesten af dette Resultat. Tværtimod have, som det ogsaa erkendes i Belgien, utvivlsomt mange andre Omstændigheder været medvirkende til at fremskaffe dette gunstige Resultat.

Saaledes er der for det første ogsaa i Belgien foregaaet en lignende ganske naturlig Udvikling af Interessen for de offentlige Anliggender som den, der kan spores i Danmark, Tyskland og andre Stater. Saaledes ses det, at medens de ikkestemmendes Tal endnu i 1870 i Belgien udgjorde 26 pCt.[4]), var den allerede før Stemmepligtens Indførelse gaaet ned til kun 16 pCt. ved Valget i 1892, et i Virkeligheden ganske godt Resultat, naar det erindres, at her er Tale om et Gennemsnitstal for hele Landet, omfattende saavel Kampkredse som dem, hvor ingen virkelig Valgkamp fandt Sted[5]). Det maa derfor vistnok erkendes, hvad ogsaa udtales fra belgisk Side, at den belgiske Befolkning viser en særlig Iver for Deltagelse i politiske Valg, saaledes at et lige saa fortrinligt Resultat af Indførelse af Valgpligt og andre lignende Reformer ikke med Sikkerhed tør forudsættes andre Steder. Da nu den store

---

[1]) Annuaire statistique de la Belgique 1909 S. 138.

[2]) Annuaire stat. 1909 S. 137 d. og 138 e.

[3]) Triepel, Wahlrecht und Wahlpflicht S. 22.

[4]) Annuaire statistique de la Belgique 1909 S. 136.

[5]) Ifølge Oplysninger, velvilligt meddelte af det belgiske Indenrigsministerium, var der saaledes ved Valgene i 1892 ikke mindre end 10 af de 41 Arrondissementer, hvori mere end 40 pCt. afholdt sig fra at stemme. I 1 Arrondissement undlod saaledes 41 pCt. at stemme, i 1 42 pCt., i 2 45 pCt., i 1 47 pCt., i 1 49 pCt., i 1 54 pCt., i 1 56 pCt., i 1 57 pCt. og i 1 endog 62 pCt. Til Gengæld var der ikke mindre end 26 Arrondissementer, hvor over 80 pCt. af Vælgerne stemte, deraf stemte i 2 95 pCt., i 2 94 pCt., i 4 93 pCt., i 6 92 pCt., i 1 91 pCt., i 1 89 pCt. i 1 88 pCt., i 2 87 pCt, i 3 86 pCt., i 1 85 pCt., og i 3 83 pCt.

Valgreform af 1893, der kaldte umaadelige Skarer af nye Vælgere til Valgurnerne, naturligt yderligere maatte anspore de konservative Partier, der i Flerstemmeretten havde faaet et Vaaben til at modstaa den almindelige Valgrets Stormløb, til med Iver at ile til Valgurnerne, ligger det ogsaa nær i alt Fald delvis heri at se Aarsagen til den pludselige stærke Stigen i Valgdeltagelsen ved Valget i 1894 [1]). Hertil maa dog bemærkes, at en saadan Stigning i Valgdeltagelsen fra de gamle Vælgeres Side, der nu havde faaet Flerstemmeret, dog sikkert maatte mere end kompenseres af den langt svagere Valgdeltagelse fra det umaadelige Antal nye Vælgeres Side, idet det sikkert er en Erfaringssætning, som ogsaa den stadig jævnt voksende Valgdeltagelse i de fleste Lande bekræfter, at der skal gaa et længere politisk Arbejde forud, før Partiorganisationerne faa rigtig Tag i de nye Lag af Vælgere og formaa at føre dem til Valgene lige saa sikkert som de gamle indøvede [2]), hvorhos de politiske Organisationers Indflydelse overhovedet vanskeliggøres, jo mere Vælgerantallet svulmer op. Men dernæst fremgaar det jo af de senere Valgresultater efter 1894, hvor Valgdeltagelsen har holdt sig næsten uforandret, at her er ikke Tale om en uventet stærk Kraftanstrengelse ved det første, spændende Valg, men om en konstant, stadig lige kraftig Valgdeltagelse.

Derimod maa det fremhæves, at der i 1893 ved Siden af Valgpligten indførtes flere andre Reformer, der maatte virke i samme Retning, nemlig først Indførelse af Afstemning i Kommunerne, saaledes at der nu blev stemt paa over 2,000 Steder rundt i det lille Land, medens der før 1893 stemtes ved Valgene til Repræsentanternes Kammer i kun 30 store Valgkredse, fremdeles Henlæggelsen af Valget til Formiddagstimerne paa en Søndag, hvorhos der endelig senere er indrømmet fraværende Vælgere fri Rejse frem og tilbage til Valgstedet paa Statens Jernbaner.

Disse Reformer have utvivlsomt haft deres betydelige Andel i Stigningen af Valgdeltagelsen, og det er derfor umuligt med Nøjagtighed at angive, hvor meget af Fremgangen i Deltagelsen i Valgene til de lovgivende Kamre der skyldes Valgpligten og hvor meget de andre foran nævnte Reformer. Men at dette saa overordentlig gunstige Resultat ikke vilde være naaet uden Valgpligten, og at det navnlig ikke uden den vilde have været muligt straks i første Omgang i saa overraskende Omfang at kalde de nye store Vælgermasser til Valgurnerne eller endnu mindre ogsaa vedblivende ved de følgende partielle Valg at holde Valgdeltagelsen oppe paa samme Højde, kan neppe bestrides og bestrides heller ikke fra nogen Side i Belgien.

Men selv om den rene Virkning af Valgpligten ikke nogenlunde tilnærmelsesvis nøjagtigt kan udmaales, kan det dog ved indirekte Slutninger noget nærmere konstateres, at den utvivlsomt har været den mest virksomme Faktor i Stigningen af Valgdeltagelsen. Hvad saaledes de foran nævnte andre Reformer til Lettelse af Valgrettens Udøvelse angaar, da kan for det første Indførelsen af fri Rejse paa Statsbanerne

---

[1]) Triepel, Wahlrecht und Wahlpflicht S. 22.

[2]) Ved Valgene til Borgerrepræsentationen i København i 1909 har det vist sig, at den svageste Valgdeltagelse fandtes hos den ny tilkomne Vælgerklasse af Skatteydere med Aarsindtægt af 800—1,000 Kr., hvor Valgdeltagelsen kun var 65,2 pCt., medens den for Arbejderstanden over de 1,000 Kr. var fra 79,3 til 88 pCt., samt hos de ny tilkomne kvindelige Vælgere, hvor Valgdeltagelsen kun var 69,4 pCt. mod 80,5 pCt. hos de mandlige Vælgere, se „Borgerrepræsentantvalgene i København i 1909“ S. 18 fg. Et lignende Billede viste de kommunale Valg i 1909 over hele Landet for Kvindernes Vedkommende, idet af kvindelige Vælgere over hele Landet i Gennemsnit kun lige Halvdelen stemte, medens af de mandlige Vælgere lidt over de tre Fjerdedele (76,5 pCt.) stemte, se „De kommunale Valg i Marts 1909“ S. 87.

for fraværende Vælgere ikke have spillet nogen afgørende Rolle, thi denne Reform indførtes med Hensyn til Valgene til de lovgivende Kamre først ved Loven af 11. Juni 1896[1]) og har altsaa ingen Betydning haft ved Valgene i 1894 og i Maj 1896, ved hvilket sidste Valg Ikke-Afstemningsprocenten endog kun var 4,97. Og hvad dernæst angaar Indførelsen af Afstemning i Kommunen, da maa man ogsaa ved en Slutning fra Valgene til Provinsraadene, men navnlig til Kommuneraadene naa til den Opfattelse, at denne Reform heller ikke, hvor gavnlig den end har maattet virke, kan have været den afgørende Faktor. Thi allerede med Hensyn til Provinsraadene kan Indførelsen af Afstemning i Kommunen ikke have spillet samme Rolle som med Hensyn til Valgene til de lovgivende Kamre, da allerede før 1893 Valgene til Provinsraadene foregik i langt mindre Kredse end Valgene til de lovgivende Kamre[2]), og dog er Stigningen i Valgdeltagelsen efter 1894, da Valgpligt ogsaa indførtes ved Valgene til Provinsraadene, endnu langt større ved Provinsraadsvalgene end ved Valgene til de lovgivende Kamre. I 1880 stemte saaledes ved Provinsraadsvalgene endnu kun 50,94 pCt., i 1886: 57,34 pCt., i 1890: 54,61 pCt. og endnu i 1892 kun 47,39 pCt., men i 1894 steg de stemmendes Antal pludselig til 92,57 pCt., altsaa med 45,18 pCt., og til 91,34 pCt. i 1896[3]). Men endnu tydeligere synes Tallene ved Valgene til Kommuneraadene, hvor Reformen i 1893 med Hensyn til Afstemningsstedet jo slet ingen Rolle har spillet, at tale. Ved Valgene til disse Raad stemte nemlig vel allerede i 1878: 75,66 pCt., i 1881: 70,64 pCt., i 1884: 80,10 pCt., i 1887: 77,70 pCt. og i 1890: 79,68 pCt., men efter Indførelsen af Valgpligt steg dette Tal pludselig i 1895 til 95,48 pCt., i 1899: 95,74 pCt. og i 1903: 95 pCt.[4]). Denne store og holdbare Stigning maa utvivlsomt her i første Række skyldes Indførelsen af Valgpligten, og man tør derfor sikkert ogsaa analogisk slutte, at denne Reforms Indførelse ogsaa med Hensyn til Valgene til de lovgivende Kamre har udøvet afgjort den største Virkning — thi at Henlæggelsen af Afstemningen paa en Søndag neppe kan have udøvet samme Indflydelse, tør man sikkert ogsaa uden noget statistisk Holdepunkt antage.

Hvorledes forklares nu denne Virkning af Stemmepligten eller Stemmetvangen? Det kan ikke just være Straffens Størrelse, der virker skræmmende og tvingende. Thi den er jo meget ringe. Som den under Bilag II. anførte Statistik viser, slipper et meget stort Antal ikke-stemmende første Gang endog med en Irettesættelse, naar de ikke helt gaa fri for Tiltale, og den lille Bøde fra 1 til 3 Frcs. kan heller ikke være meget trykkende. Selv naar den ved Gentagelse vokser, kan den desuden aldrig omformes til Fængselsstraf. Opslaget af den forsømmeliges Navn paa Raadhusets Forside en Maaned igennem — maaske sammen med mange andre agtede Borgeres — kan heller ikke skræmme meget, da det først indtræder ved tredie Forsømmelse i Løbet af 10 Aar. Og den yderligere Straf, der staar truende langt ude i Horisonten, Udsigten til i Aarevis at miste sine fulde Borgerrettigheder, kan først indtræde ved den fjerde Ude-

---

[1]) Ved Valgene til Kommuneraadene indførtes Fribefordring med Statsbanerne derimod allerede ved Loven af 12. September 1895 Art. 65. Før Loven af 1896 tilstod Statsbanernes Styrelse blot uden Lovhjemmel en Nedsættelse af Prisen med det halve for Vælgere til de lovgivende Kamre, se Récueil de droit électoral Tome IX. S. 7.

[2]) Medens Valgkredsene til Repræsentanternes Kamre nemlig kun udgøre 30 og til Senatet 21, se Errera, anførte Skrift S. 97, udgøre Valgkredsene til Provinsraadene, der falde sammen med Fredsdommerkredsene, 222.

[3]) Annuaire statistique de la Belgique 1894 S. 130 og følgende Aargange. Errera S. 117.

[4]) Annuaire statistique 1894 S. 132 og følgende Aargange.

blivelse i Løbet af 15 Aar og betragtes derfor i Belgien, især efter at Suppleringsvalg normalt ikke længer behøves, næsten som praktisk ikke realisabel[1]). Alligevel har dog denne lemfældige Straffetrusel været tilstrækkelig, og de oftere udtalte teoretiske Bekymringer for, at Straffen, hvis den virkelig skulde gøre Fyldest, maatte stige til høje Formuestraffe med voldsom progressiv Stigning, eller at den forsømmelige Vælger endog ligesom det udeblivende Vidne eventuelt burde kunne idømmes Fængselsstraf, ja, endog afhentes og føres under Bevogtning til Valgstedet[2]), har derfor i Belgien vist sig at henhøre til de unødige Bekymringers Verden.

Det er muligt, at man kan have nogen Ret, naar man fra belgisk Side har udtalt, at Belgiernes praktiske Tankegang her har gjort sig gældende, at det er bedre kun at gøre sig Ulejlighed én Gang ved som god Borger at gaa hen at stemme i Stedet for at skulle ulejlige sig eller andre med at møde og aflægge Forklaring for Fredsdommeren og have den Ulejlighed endnu en Gang at skulle gaa hen og betale Bøden[3]). Mulig er dog i Virkeligheden af størst Betydning den rent moralske Virkning af den indtrængende, men i høj Grad høfligt formede Opfordring fra den lovlige Øvrighed om at opfylde sin Borgerpligt, der sendes ind ad Døren til hver enkelt Vælger, og som i den trykte Formular lyder saaledes: „Borgmester og Raad i ..... til Hr..... .. Min Herre! Vi have hermed den Ære at bede Dem begive Dem den og den Dag til det og det Lokale for at deltage i Valget af saa og saa mange Medlemmer af Repræsentanternes Kammer". Og naar Vælgeren samtidig opfordres til at kvittere egenhændigt for Modtagelsen af Indkaldelsesbrevet, har han unægtelig derved faaet en nok saa kraftig Paamindelse om at opfylde sin Borgerpligt som derved, at der paa Foden af Brevet med smaat Tryk tillige findes et Uddrag af Valglovens Bestemmelser, deriblandt ogsaa de paagældende Straffebestemmelser for Ikke-Afstemning. Det rigtige er sikkert, at det er alle disse Momenter i Forening: den moralske Virkning af Paamindelsen, Udsigten til Straffen og den større Ulejlighed og Ubehagelighed, som Mødet i Retten medfører, fremfor den ringe Ulejlighed, der er ved med god Samvittighed at opfylde sin Pligt mod Staten, naar der fra Statens Side er gjort alt for at lette denne Pligts Opfyldelse. Alt dette virker utvivlsomt sammen til at forklare den store Virkning af den tilsyneladende saa lidet betydende Straffetrusel.

De i Belgien nu i Løbet af 15 Aar gjorte Erfaringer vise ligeledes, at Frygten for, at det noget omstændelige Apparat med de mange Indkaldelsesskrivelser og Idømmelsen af de mange Bøder skulde volde det offentlige og de private Borgere uforholdsmæssig Ulejlighed og sætte ondt Blod, saaledes at Systemet let løb Fare for at blive forhadt[4]), har vist sig at være adskillig overdreven. Indkaldelsesskrivelserne paa de trykte Blanketter udsendes af Kommunalbestyrelserne og volde ikke mere Ulejlighed og Bekostning end de trykte Opfordringer til at stemme, der allerede nu ved privat Foranstaltning fra de forskellige Partiorganisationers Side ved hvert Valg sendes enhver Vælger ind ad Døren.

Heller ikke Affattelsen af Listen over de fraværende fra Kommunernes Side og deres Bearbejdelse paa Retskredsens Politikontor have voldet større Ulejlighed. Li-

---

1) Recueil de droit électoral, tome X. S. 544.
2) Triepel, anf. Skrift S. 26 fg.
3) Recueil tome X. S. 544.
4) Bl. a. har ogsaa *jeg* i min Afhandling „Valgret og Valgpligt" i Ugeskrift for Retsvæsen 1907 S. 62 fg. stillet denne Frygt stærkt i Forgrunden.

sten over de fraværende affattes simpelthen ved, at hver Valgbestyrelse, efter at Afstemningen er endt, paa en særlig Liste opfører alle dem, der ikke ere afkrydsede som havende stemt[1]). Denne Liste sendes derefter inden 3 Dage til Retskredsens Fredsdommer sammen med en Fortegnelse over dem, der som Medlemmer af Valgbestyrelsen have stemt paa Valgbureauet og derfor maaske ere opførte som fraværende paa Listen fra det Valgbureau, hvor de som Vælgere ellers skulde have stemt. Naar Listerne ere samlede paa Politikontoret, stryges først disse Vælgeres Navne, hvis Fraværelse jo er lovlig undskyldt. Derefter stryges endvidere af Listerne de, der selv af egen Drift have sendt deres Undskyldning til Fredsdommeren eller Statsadvokaturen, og hvis Forklaringer findes gyldige. Man skaffer derefter gennem Politiet Oplysning om de øvrige fraværendes Bopæl, og om de mulig ere døde, syge, forsvundne eller ikke indkaldte. Naar dette er i Orden, ske Indkaldelserne for Retten, og Retsforhandlingen er saa lidt omstændelig, at man i det store Bryssel f. Eks. i 1904 var i Stand til at tilendebringe alle Sagerne mod samtlige de for Ikke-Deltagelse i de kommunale Valg tilstævnede — de vare for øvrigt kun 54 af et Vælgerkorps paa 35 à 40.000 Vælgere! — i et eneste Retsmøde[2]). Den, der er dømt trods Udeblivelse, kan vel i Løbet af seks Maaneder rejse Indsigelse mod Dommen[3]), men dette sker kun rent undtagelsesvis.

Ser man nu endelig paa Tallet af dem, der indkaldes for Retten, da fremgaar det af den paa Bilag II anførte Statistik over de for Udeblivelse ved Afstemning tiltalte, at der i 1900, da begge Kamre bleve fuldstændigt fornyede, over hele Landet var 3,605 Vælgere, der bleve stævnede for Retten, af hvilke dog omtrent en Trediedel blev frifunden, og yderligere godt en Trediedel slap med en Advarsel, saaledes at kun knapt en Trediedel, 1,148, idømtes en lille Bøde af mellem 1 og 3 Frcs. Selv om dette Tal, 3,605 retslig forfulgte, kan klinge stort, saa udgør det dog af et Vælgerkorps paa næsten $1^1/_2$ Mill. Vælgere (i 1900 nøjagtigt 1,472,953) knapt 2 à 3 pr. 1,000 Vælgere, og de til Irettesættelse eller en ringe Bøde dømte udgjorde ikke 2 pr. 1,000 Vælgere. I 1902, da der kun var Valg til Kamret i den halve Del af Landet, var Tallet af retslig forfulgte 2,581 og saaledes forholdsmæssig større end i 1900, men svarede dog ikke til mere end mellem 3 og 4 forfulgte af 1,000 Vælgere. Og endelig i 1904, da der var Valg over hele Landet, i den ene Halvdel til Kamret, i den anden Halvdel til Senatet, var det samlede Antal tiltalte kun 2,503 eller ikke 2 pr. 1,000 Vælgere, og deraf blev kun imellem 1 og 2 af 1,000 Vælgere dømt til en Irettesættelse eller lille Bøde. Ja, selv om man sammentæller samtlige de for Udeblivelse ved Valgene saavel til de lovgivende Kamre som til Provinsraadene og Kommuneraadene dømte, bliver Tallet for Aaret 1900, 5,076, kun mellem 3 og 4 pr. 1,000. Og i 1904, da der baade var Valg over hele Landet til de lovgivende Kamre og Provinsraadsvalg i Halvdelen af Landet, blev Tallet af de til Irettesættelse eller Bøder dømte kun 4,871 eller kun lidt over 3 af 1,000 Vælgere, altsaa mellem $^1/_4$ og $^1/_2$ pCt. Saa forsvindende er altsaa i Belgien Tallet af dem, der ubeblive fra Afstemningerne uden nogenlunde undskyldende Grund!

Det vil efter alt dette forstaas, at der saa lidt er Tale om, at Valgpligten i Belgien fra nogen Side er bleven mødt med Uvillie, at det tværtimod forsikres, at alle Partier ere tilfredse dermed, og ingen tænker paa at afskaffe den. Om hvorvidt

---

[1]) Valglovens Art. 176 bis, jfr. Recueil de droit électoral, tome X. S. 544 fg.

[2]) Recueil tome X. S. 545.

[3]) Valglovens Art. 223, sidste Stykke.

den egentlig, som nærmest ventet fra det Partis Side, der gennemførte Valgreformen i 1893, det konservativt-klerikale Parti, har virket som et konservativt Princip, er noget omtvistet og kan ikke afgøres, thi nogen nærmere Statistik, der kunde belyse dette Spørgsmaal, findes ikke, og at det konservativt-klerikale Parti ved Valgene i 1894 i høj Grad forøgede sit Flertal i begge Kamre, skyldtes utvivlsomt i første Linie Indførelsen af Flerstemmesystemet. Nogle benægte, at Valgpligten har virket særligt til Fordel for de konservative Partier, andre anse dette for sandsynligt, fordi Ligegyldigheden for de offentlige Anliggender er mest udbredt i de højere Lag, men at Systemet i sit Princip er retfærdigt, til Fordel for alle Partier og ikke til Skade for noget, anerkendes lige saavel fra Oppositionens som fra Regeringspartiets Side[1]). Og naar dette Spørgsmaal ikke i Belgien, saaledes som i mange andre Lande, længere beskæftiger Litteraturen, er det, fordi det i Belgien ikke længere betragtes som et uløst Problem, men som et fra alle Sider anerkendt Princip.

---

1) Saaledes udtalte i Maj 1909 Føreren for Oppositionen i det belgiske Repræsentanternes Kammer Advokat Paul Hymans til Forf. følgende: „Alle Partier i Belgien ere tilfredse med Stemmepligten, der sikrer det rigtige Udtryk for Vælgerkorpsets Villie. Der har ikke vist sig nogen Vanskelighed i Praksis. Antallet af Borgere, der undlade at opfylde deres Valgpligt, er ganske forsvindende.“ Han tilføjede paa Forespørgsel, at det dog vistnok var mest i de højere Lag, at Ligegyldigheden overfor de politiske Valg var størst, og at Valgpligten derfor for saa vidt maaske var en konservativ Garanti, men at alle Partier kun fandt dette retfærdigt. Man kunde spørge, hvem man vilde, Konservative, Radikale eller Socialister: ingen havde nogen Klage at fremføre, ingen anerkendte ikke Systemets Fortrin, og ingen tænkte paa at vende tilbage til det gamle System.

Stemmepligt i Østerrig.

Ligesom Belgiens første Forfatning af 1831 saaledes har ogsaa den sidste belgiske Forfatningsreform af 1893 og 1899 fundet Efterligning i andre Lande. Flerstemmevalgret er saaledes senere indført i Kongeriget Sachsen ved Valgloven til Andetkammeret af 1896, Forholdstalsvalgmaaden er i Sverige i 1909 bleven indført ved Valgene til begge Kamre ligesom i Belgien samt i 1906 i Finland ved Valget af Landdagens Etkammer, og endelig er ogsaa Stemmepligt efter Belgiens Mønster i nyeste Tid bleven indført i et Par andre Lande, nemlig i flere østerrigske Kronlande samt i Spanien.

I *Østerrig* blev der ved den store Valgreform af 26. Januar 1907, der for første Gang indførte almindelig Valgret ved alle Valg til Rigsraadets Deputeretkammer, vel ikke opnaaet Enighed om Indførelse af Stemmepligt over hele Riget, men det blev tilladt de enkelte østerrigske Landes Lovgivninger ved en særlig Lov at indføre Valgpligt ved Rigsraadsvalgene i de enkelte Lande. Rigsraadsvalglovens § 4 udtalte nemlig i sit næstsidste og sidste Punktum: „Landslovgivningen kan bestemme, at de indenfor det paagældende Land valgberettigede skulle være forpligtede til at udøve deres aktive Valgret ved Valget af Medlemmer af Deputeretkammeret. I dette Tilfælde er Udstedelsen af de nærmere Forskrifter angaaende Valgpligten, i Særdeleshed Udstedelsen af Udførelses- og Straffebestemmelser med eventuel Indførelse af Strafforelægsproceduren, forbeholdt Landslovgivningen". Samtidig indførtes den Regel, at samtlige Vælgere forud for hvert Valg ved særligt tilsendte Legitimationskort skulle opfordres til at møde og stemme, hvilke Legitimationskort alene give Adgang til Valglokalet, Rigsvalglovens §§ 14 og 23. Fremdeles indførte Rigsvalgloven overalt Afstemning i Bopælskommunen, se §§ 3 og 6.

I Henhold til denne Bemyndigelse i Rigsvalgloven vedtog seks østerrigske Lande i 1907 Indførelse af Stemmepligt, nemlig Nedre-Østerrig, Øvre-Østerrig, Salzburg, Mähren, Schlesien og Vorarlberg[2]). Ifølge de af disse Landes særlige Lovgivningsmyndigheder udstedte Valgpligtslove, der bortset fra ganske enkelte Bestemmelser ere ordret enslydende, er Straffen for Ikke-Afstemning en Bøde fra 1 til 50 Kr. Man

---

[2]) Se Lov af 30. Marts 1907 for Hertugdømmet Øvre- og Nedre-Schlesien, Lov af 4. April 1907 for Landet Vorarlberg, Lov af 6. April 1907 for Markgrevskabet Mähren, Lov af 11. April 1907 for Erkehertugdømmet Østerrig ovenfor Enns og Lov af 13. Februar 1907 for Erkehertugdømmet Østerrig nedenfor Enns.

har altsaa ikke i Østerrig efterlignet det indviklede belgiske System med en Flerhed af Straffe i Gentagelsestilfælde, men i Overensstemmelse med det svejtsiske Mønster holdt sig alene til en temmelig ringe Bødestraf, der dog indenfor de fastsatte Grænser skal udmaales efter den valgberettigedes personlige Forhold og økonomiske Stilling, og som aldrig kan forvandles til Fængselstraf. Som Undskyldningsgrunde, der retfærdiggøre en Ikke-Deltagelse i Valget, skulle efter alle Valgpligtlovenes § 3, undtagen den for Øvre-Østerrig, følgende Grunde *i Særdeleshed* anses: 1) naar en Vælger paa Grund af Sygdom eller Svagelighed er forhindret fra at møde, 2) naar en Vælger holdes tilbage af Embedspligter eller andre uopsættelige Kaldspligter, 3) naar en Vælger er fraværende paa Rejse udenfor det paagældende østerrigske Kronland, 4) naar han holdes tilbage af Sygdom hos Medlemmer af sin Familie eller andre uopsættelige Familieanliggender, og endelig 5) naar han holdes borte paa Grund af Trafikforstyrrelser eller andre tvingende Omstændigheder. Valgpligtsloven for Øvre-Østerrig derimod nøjes med i Stedet for disse Opregninger, der dog alligevel ikke skulle være udtømmende, kort at udtale: „Som undskyldt anses den Vælger, om hvem man under billig Hensyntagen til alle Forhold ikke med Sandsynlighed kan antage, at han alene udebliver fra Valget for at unddrage sig sin Valgpligt".

Overfor hver enkelt af de fra Valget udeblivende, som ikke inden otte Dage efter Valget skriftligt eller mundtligt godtgøre deres lovlige Forfald[1]), udfærdiger den „politiske Distriktsøvrighed", d. v. s. almindelig Øvrighed i første Instans[2]), et foreløbigt *Strafforelæg*, der bliver endeligt og exigibelt, hvis der ikke inden Udløbet af en ny Frist paa otte Dage fra den af Forelæget ramte nedlægges Indsigelse derimod. Fremsættes der i rette Tid mundtlig eller skriftlig Indsigelse mod Forelæget, og denne Indsigelse ikke tages til Følge ved Ophævelse af Forelæget, forfølges Sagen videre, dog ikke ad Domsvejen, men ved Paakendelse af Forvaltningsmyndighederne efter de almindelige Forskrifter for Forfølgninger af de til Forvaltningsmyndighedernes Sfære henlagte Overtrædelser[3]). Straffen kan dog i saa Fald aldrig gaa ud over den i Strafforelæget fastsatte. Ved denne Anvendelse af Strafforelæg synes man i størst mulig Grad at have simplificeret Forfølgningen.

Om Virkningen af dette i Østerrig delvis indførte Valgpligtssystem er det vel endnu for tidligt at fælde en endelig Dom, da det kun har været prøvet ved et eneste Rigsraadsvalg— Valget i 1907 efter Indførelsen af den store Valgreform. Men allerede Resultatet af dette første Valg har sin store Interesse og synes unægteligt at vise, at Valgpligten i hvert Fald for saa vidt har virket efter sin Hensigt, som Valgdeltagelsen umiskendelig, hvad der jo i øvrigt kun er naturligt, har været langt stærkere i Valgpligtslandene end i de andre østerrigske Lande. I Følge den østerrigske

---

1) Valgpligtsloven for Øvre-Østerrig føjer i § 5 til: „eller hvis Undskyldningsgrund ikke er den politiske Øvrighed bekendt". Efter denne Lov er Fristen for Undskyldning saavel som for Indsigelse mod Strafforelæget 14 Dage.

2) De enkelte østerrigske Kronlandes „politiske" Øvrighed, d. v. s. almindelige Forvaltnings-Øvrighed — under Kontrol af Rigsministerierne — falde i de politiske Landsøvrigheder (Statthaltereien eller Landesregierungen) og Øvrigheden i første Instans for de enkelte Forvaltningsdistrikter i Landet, de politiske Distriktsøvrigheder (die Bezirkshauptmannschaften), se *Ulbrich*, Das österreichische Staatsrecht, Tübingen 1909 S. 143 fg.

3) Se om de østerrigske Forvaltningsmyndigheders Stilling, *Ussing*, om Afgørelsen af Tvistigheder med Forvaltningen, 1893 S. 186 fg.

Statistik over Valget i 1907 var nemlig Valgdeltagelsen i de seks Valgpligtslande ved Hovedvalget saaledes, at

i Schlesien	stemte	95,3	pCt.	af	Vælgerne,
- Vorarlberg	—	93,8	—	-	—
- Salzburg	—	93,5	—	-	—
- Øvre-Østerrig	—	93,3	—	-	—
- Nedre-Østerrig	—	93,0	—	-	—
- Mähren	—	92,3	—	-	—

I de øvrige Lande, hvor Valgpligt ikke er indført, var Resultatet derimod følgende:

i Bøhmen	stemte	84,8	pCt.	af	Vælgerne,
- Tyrol	—	79,2	—	-	—
- Kärnten	—	78,6	—	-	—
- Görz og Gradiska	—	77,5	—	-	—
- Steiermark	—	77,0	—	-	—
- Bukovina	—	74,1	—	-	—
- Triest og Omland	—	71,4	—	-	—
- Krain	—	70,8	—	-	—
- Istrien	—	64,2	—	-	—
- Dalmatien	—	58,2[1])	—	-	—

Endnu klarere fremtræder den ved Valgpligten foraarsagede Stigning i Valgdeltagelsen, naar det i 1907 i Valgpligtslandene naaede Resultat: 92,3 til 95,3 pCt. stemmende modstilles Resultatet af Deltagelsen i Valgene af den almindelige Valgrets Valgklasse over hele Østerrig i 1897 og 1901[2]), idet denne i 1897 kun var 71,9 pCt. og i 1901 endog kun 56,7 pCt.[3]).

Ulige tvivlsommere stiller det sig derimod, om Valgpligten har opfyldt deres Forhaabninger, der have ønsket den som en konservativ Garanti. Det Land nemlig, der i 1907 viste den stærkeste Valgdeltagelse, var nemlig Schlesien, og Grunden til den særlig stærke Valgdeltagelse her forklares i den officielle østerrigske Statistik derved, at den skyldes, at det socialdemokratiske Parti her med Opbydelse af alle Kræfter greb ind i Valgkampen og samlede næsten Halvdelen af alle gyldige Stemmer om sig[4]). Den forholdsvis svagere Valgdeltagelse i Mähren forklares sammesteds ved, at Væddekampen mellem de stridende nationale Partier her helt var udelukket, takket være Delingen i Valgkredse efter Nationaliteterne.

Af Interesse er det i øvrigt, at Valgdeltagelsen i de seks Valgpligtslande viste sig stærkere paa Landet end i Byerne — ganske modsat altsaa, hvad Tilfældet er i Danmark. Valgdeltagelsen var nemlig:

---

[1]) Se Østerreichische Statistik 1908 2 Heft: „Die Ergebnisse der Reichsratswahlen in den im Reichsrate vertretenen Königreichen und Ländern im Jahre 1907“ S. VIII.

[2]) I 1896 føjedes til Rigsraadets Deputeretkamre en femte Klasse af Repræsentanter, valgte ved almindelig Stemmeret, til de eksisterende efter det saakaldte Interessesystem valgte Repræsentanter.

[3]) Østerreichische Statistik 1908 S. VIII.

[4]) Østerreichische Statistik 1908 S. VIII.

i Nedre-Østerrig	i Byvalgkredse	91,7	pCt.,	i Landvalgkredse	95,6	pCt.
- Øvre-Østerrig	- —	92,2	—	- —	93,7	—
- Salzburg	- —	92,9	—	- —	93,8	—
- Vorarlberg	- —	94,9	—	- —	93,6	—
- Mähren	- —	90,7	—	- —	93,0	—
- Schlesien	- —	94,2	—	- —	95,8	—
I Gennemmsnit	- —	91,7	pCt.,	i Landvalgkredse	94,1	pCt.

Dette ejendommelige Fænomen formenes af den østerrigske Statistik at kunne forklares derved, at det paa Landet er lettere at tilstille samtlige Vælgere Legitimationskort, fordi man der har bedre Rede paa de fast bosatte Vælgere end i de store Byer. I Nedre-Østerrig var der saaledes alene for Wiens Vedkommende 19,938 Vælgere, hvem der ikke kunde tilstilles Legitimationskort[1]).

---

[1]) Anf. Sted

Stemmepligt i Spanien.

I *Spanien* er Stemmepligt bleven indført ved Valgene til Deputeretkammeret og til Byraadene ved Loven af 8. August 1907 [1]). Denne Lov, der særlig havde til Opgave at forsøge paa at hindre de grove Bestikkelser og systematiske Forfalskninger af Valglisterne, der ere uadskillige fra alle spanske Valg, var med Hensyn til Valgrettens Ordning nærmest kun en Revision af Valgloven af 1890 og hjemler derfor ligesom hin almindelig Valgret for alle spanske Mænd, der have fyldt det 25de Aar, ere i Besiddelse af de borgerlige Ærerettigheder og have deres Bopæl i en Kommune, hvori de have været bosatte i mindst to Aar. Til de nye Ting, som Loven af 1907 indførte, hørte i første Række Indførelsen af Stemmepligt.

Herom udtaler Loven, at Valgretten er en Ret og til samme Tid en Pligt, i Kraft af hvilken „enhver Vælger har saavel Ret som Pligt til at deltage i alle Valg, der finde Sted i hans Valgkreds". Fra denne Pligt ere alene befriede: de Vælgere, som have naaet det 70de Aar, Gejstligheden, Dommere i første Instans indenfor deres Embedskreds samt Notarer i den Valgkreds, hvor de have deres Virksomhed.

De Straffe, som den Vælger, der uden tilstrækkelig Undskyldningsgrund undlader at stemme ved et Valg i sin Kreds, ifalder, ere efter Art. 84 følgende:

1. Offentliggørelse af hans Navn som Dadel, fordi han har undladt at opfylde sin Borgerpligt, en offentlig Dadel, som der skal tages Hensyn til ved eventuelle Befordringer, dersom den straffede Vælger vil gaa Embedsvejen.

2. Ved Forhøjelse med 2 pCt. af den af ham betalte Statsskat, til han deltager i et andet Valg. Nyder Vælgeren Løn, Honorar eller Pension af Stat, Provins eller Kommune, saa bliver det Beløb, han oppebærer paa denne Maade, lige indtil næste Valg at nedsætte med 1 pCt.; det aftrukne Beløb gaar til Velgørenhedsanstalter i den paagældende Kommune, hvis Styrelse det paahviler at fordre og hæve Beløbet.

I Gentagelsestilfælde skal Vælgeren foruden de ovennævnte Straffe miste al Ret til at beklæde offentlige Hverv af enhver Art, statslige eller kommunale, Art. 85. For at kunne beklæde en offentlig Stilling har den, der har fyldt 25 Aar, at fremlægge en Attest for, at han ved de sidste Valg i sin Valgkreds har gjort Brug af sin Valgret eller er befriet fra den lovpaabudte Pligt dertil.

Den spanske Forfatter, fra hvem denne Gengivelse af Loven er hentet, Professor *Posada* i Madrid, udtaler, at Værdien af denne Reform, der endnu neppe er

---

[1]) Se Adolfo Posada, Die politische Reform Spaniens i Jahrbuch des öffentlichen Rechts der Gegenwart, Band II. 1908 S. 451 fg.

prøvet i Praksis, vistnok er meget tvivlsom[1]). Og sikkert med Rette. Thi i et Land, hvor Uvidenheden er saa stor, at i 1889 lidt over 68 pCt. af Befolkningen hverken kunde læse eller skrive, og hvor Bestikkelser og Valglisteforfalskninger gaa i Svang ved alle Valg[2]), vil en Stemmepligt for de uvidende og af Regeringen og Gejstligheden paavirkede Vælger let kun føre til endnu værre Misbrug end den tvangfri Stemmeret.

---

1) Anførte Sted S. 453 Note 1.

2) Posada udtaler herom anf. Sted S. 451 Note 1, at man i Spanien paa Valglisterne har indført Vælgere, der ikke eksistere, og til Gengæld strøget eller udeladt Vælgere, for at de ikke paa Valgdagen skulde kunne afgive deres Stemmer. „Paa denne Maade er allerede paa Forhaand ethvert Valg forberedt ved en Forfalskning.“ Dette forklarer ogsaa det særlig spanske Fænomen, at enhver Regering saa godt som altid sejrer ved Valgene.

Bilag I.

Valgene til Repræsentanternes Kammer i Belgien fra 1892—1908[1]).

Aar.	Antal af				Procentantallet af ikke-afgivne Stemmer.	Bemærkninger.
	Vælgere.	paa Valglisterne opførte Stemmer.	afgivne Stemmer.	ikke-afgivne Stemmer.		
1892	136,775	136,775	114,236	22,539	16	Fuldstændig Fornyelse. Flertalsvalg. Ikke Stemmepligt.
1894[2])..	1,169,142	1,801,638	1,707,664	93,974	5,22	Fuldstændig Fornyelse Flertalsvalg. Stemme pligt.
1896[3])....	495,084	765,199	727,127	38,072	4,97	Fornyelse af Kammerets ene Halvdel: 1ste Serie. Stemmepligt.
1898[4])....	679,926	1,048,689	989,212	59,477	4,72	Fornyelse af Kammerets anden Halvdel: 2den Serie. Stemmepligt. Flertalsvalg.
1900	1,472,953	2,269,414	2,135,136	134,278	5,92	Fuldstændig Fornyelse. Forholdstalsvalg. Stemmepligt.
1902	750,191	1,164,185	1,108,033	56,152	4,81	Delvis Fornyelse: 1ste Serie.
1904	786,179	1,216,735	1,113,363	63,372	5,20	Delvis Fornyelse: 2den Serie.
1906	798,284	1,259,242	1,201,778	57,464	4,56	Delvis Fornyelse: 1ste Serie.
1908	827,432	1,304,864	1,239,631	61,233	4,99	Delvis Fornyelse: 2den Serie.

[1]) Oplysninger velvilligt meddelte af det belgiske Indenrigsministerium.

[2]) Med Undtagelse af Arrondissementerne Bryssel (151,822 Vælgere, 232,372 Stemmer), Eecloo (14,769 Vælgere) og Tongres (19,158 Vælgere), hvorfra Oplysninger mangle, se Annuaire statistique de la Belgique 1909 S. 137 Note d.

[3]) Med Undtagelse af Arrondis. Bryssel (156,262 Vælgere, 235,341 Stemmer) og Thielt (16,286 Vælgere og 22,571 Stemmer), for hvilke Oplysninger mangle, og Turnhout (26,738 Vælgere og 41,061 Stemmer), hvor Valget afsluttedes uden Afstemning.

[4]) Med Undtagelse af Arrondis. Hasselt (21,400 Vælgere, 31,949 Stemmer) og Eecloo (15,358 Vælgere og 21,872 Stemmer), hvor Valget afsluttedes uden Afstemning.

Bilag II.

Retsligt forfulgte og dømte i Belgien for Ikke-Deltagelse i Afstemning[1]).

Aar	Valg til Kamrene			Valg til Provinsraadene			Valg til Kommuneraadene			Ialt dømte
	Frifundne	Dømte		Frifundne	Dømte		Frifundne	Dømte		
		Irettesættelse	Bøde		Irettesættelse	Bøde		Irettesættelse	Bøde	
1899.....	849	231	291	93	124	68	607	505	473	1,692
1900.....	1162	1295	1148	440	810	993	610	372	458	5,076
1901.....	16	8	16	54	71	160	4	13	7	275
1902.....	695	704	1182	8	14	10	13	19	11	1,940
1903.....	16	1	»	20	13	19	810	385	584	1,002
1904.....	504	849	1150	173	907	895	190	585	485	4,871
1905.....	20	»	»	32	1	6	9	4	11	22

I 1899 var der partielle Valg til Kamrene og Provinsraadene og kommunale Valg over hele Landet. De kommunale Valg fandt Sted i Oktober, og de retslige Forfølgninger fandt til Dels først Sted i 1900.

I 1900: Valg til Kamrene over hele Landet og Provinsraadsvalg i Halvdelen af Landet.

I 1901: Partielle Valg til Kamrene, Provinsraadene og Kommuneraadene.

I 1902: Valg til Kamret i Halvdelen af Landet.

I 1903: Almindelige kommunale Valg.

I 1904: Valg til Kamrene over hele Landet.

I 1905: Partielle Valg til Kamrene, Provinsraadene og Kommuneraadene.

[1]) Se Annuaire statistique de la Belgique 1909, S. 163.

Bilag III.

Bestemmelserne vedrørende Valgpligten i den belgiske Valglov

af 28. Juni 1894.

Art. 220.

De Vælgere, for hvem det er umuligt at tage Del i Stemmegivningen, kunne give Fredsdommeren Meddelelse om Aarsagerne til deres Undladelse af at stemme, ledsaget af de fornødne Bevisligheder.

Art. 221.

Sagen forfølges ikke videre, saafremt Fredsdommeren finder, at disse Undskyldninger ere begrundede, og hans Mening tiltrædes af Politikommissæren eller i dennes Forfald af den Borgmester eller Raadmand, der udøver Statsadvokaturens Virksomhed.

Art. 222.

I Løbet af otte Dage fra den Dag, da de valgte Personer kundgøres, affatter Politikommissæren under Fredsdommerens Tilsyn en Fortegnelse over de Vælgere, der ikke have deltaget i Stemmegivningen, og hvis Undskyldninger ikke ere blevne godkendte. Denne Liste affattes kommunevis.

Disse Vælgere indkaldes til Møde for Fredsdommeren ved en simpel Tilsigelse, og Fredsdommeren træffer Afgørelse uden Paaanke, efter at Statsadvokaturens Betænkning er bleven indhentet.

Art. 223.

Den, der første Gang undlader at stemme, uden at der foreligger lovligt Forfald, straffes efter Omstændighederne med en Irettesættelse eller en Bøde paa 1 til 3 Frank.

I Tilfælde af Gentagelse i Løbet af seks Aar skal Bøden være fra 3 til 25 Frank.

Der fastsættes ikke subsidiær Fængselsstraf.

I Tilfælde af, at den paagældende inden Udløbet af ti Aar anden Gang gør sig skyldig i Gentagelse af samme Forseelse, skal Vælgerens Navn — foruden at han anses med samme Straf som foranført — anbringes paa en Tavle, der i en Maaned skal være opslaaet udenpaa Forsiden af Raadhuset i den By, hvor han hører hjemme.

Saafremt den uundskyldelige Undladelse af at stemme gentager sig fjerde Gang i Løbet af femten Aar, anvendes der samme Straf. Vælgeren bliver desuden strøgen af Valglisterne for ti Aar og kan i dette Tidsrum ikke modtage nogen Udnævnelse eller Befordring eller Udmærkelse hverken fra Regeringen eller fra de provinsielle eller kommunale Forvaltninger.

I de i nærværende Artikel omhandlede Tilfælde kan der ikke gøres Anvendelse af den betingede Benaadning.

Domfældelse i Tilfælde af Udeblivelse kan gøres til Genstand for Indsigelse i Løbet af seks Maaneder fra Dommens Forkyndelse. Indsigelsen kan ske ved en paa Raadhuset afgiven simpel Erklæring uden Erlæggelse af Gebyr.

Bilag IV.

Østerrigsk Lov af 13. Februar 1907,

hvorved Valgpligt i Medfør af § 4 i Rigsretsvalgloven af 26. Januar 1907 indføres i Erkehertugdømmet Østerrig nedenfor Enns.

Efter Andragende fra Landdagen i Mit Erkehertugdømme Østerrig nedenfor Enns vil Jeg hermed have forordnet følgende:

§ 1.

Enhver i Overensstemmelse med § 4 i Rigsvalgloven i Erkehertugdømmet Østerrig nedenfor Enns valgberettiget er forpligtet til ved de i Erkehertugdømmet Østerrig nedenfor Enns stedfindende Valg af Medlemmer af Rigsraadets Deputeretkammer at møde paa de fastsatte Valgdage for Valgkommissionen indenfor den for Stemmeafgivningen foreskrevne Tid og afgive sin Stemmeseddel (Valgpligt).

§ 2.

Den, der uden godtgjort Undskyldningsgrund unddrager sig sin Valgpligt, straffes med en Bøde fra 1 til 50 Kr.

Ved Udmaalingen af Straffen skal der tages Hensyn til den valgberettigedes personlige Forhold og økonomiske Stilling. I Gentagelsestilfælde bliver Straffen at udmaale højere indenfor de i første Afsnit fastsatte Rammer.

§ 3.

Som Undskyldningsgrund, der retfærdiggør en Ikke-Deltagelse i Valget, er i Særdeleshed at anse:

1. Naar en Vælger ved Sygdom eller Svagelighed er forhindret fra at møde i Valglokalet;

2. naar en Vælger holdes tilbage af Embedspligter eller andre uopsættelige Kaldspligter;

3. naar en Vælger paa Rejse udenfor Landet Østerrig nedenfor Enns er fraværende fra Valgstedet;

4. naar en Vælger holdes tilbage paa Grund af Sygdom hos Familiemedlemmer eller af andre uopsættelige Familieanliggender;

5. naar en Vælger holdes borte ved Trafikforstyrrelser eller af andre tvingende Omstændigheder.

§ 4.

Udøvelsen af Straffemyndigheden tilkommer Valgstedets politiske Distriktsøvrighed.

§ 5.

Sogneforstanderne (Borgmestrene) have til Forberedelse af Valgene (§ 11 i Rigsraadsvalgloven) at udarbejde en tredie Udfærdigelse af Valglisten, paa hvilken samtlige de Berigtigelser, der foretages paa Valglisten, blive at overføre.

Denne tredie Udfærdigelse skal oversendes Valgkommissionen samtidig med Valgakterne.

Under Valget skal der paa denne Udfærdigelse særligt for Hovedvalget og for Omvalget paa den dertil bestemte Rubrik gøres Paategning, om Vælgeren har mødt og afgivet sin Stemmeseddel.

Hvis det ikke tillades Vælgeren at stemme, fordi hans Identitet ikke kan konstateres, bør det særlig anmærkes paa den ovenfor nævnte Udfærdigelse.

Denne Udfærdigelse skal ligesom Valgakterne underskrives og tilstilles Valgstedets politiske Distriktsøvrighed.

§ 6.

Den politiske Distriktsøvrighed udfærdiger paa Grundlag af den i § 5 nævnte Liste et Strafforelæg for hver valgberettiget, hvem Legitimationskort er tilstillet, og som ikke har deltaget i Hovedvalget eller Omvalget, saafremt den valgberettigede ikke senest inden en Frist af otte Dage fra Valgdagen hos den vedkommende politiske Distriktsøvrighed mundtlig eller skriftlig har undskyldt sin Ikke-Udøvelse af Valgretten og i paakrævet Fald ved Beviser eller paa anden troværdig Maade tilstrækkeligt har godtgjort Tilstedeværelsen af en lovlig Undskyldningsgrund.

§ 7.

Den af Strafforelæget ramte staar det frit for, dersom han føler sig brøstholden ved Strafforelæget, indenfor en Frist af otte Dage, regnet fra Tilsendelsen af Forelæget, mundtligt eller skriftligt at nedlægge Indsigelse mod det hos den politiske Distriktsøvrighed, der har udfærdiget Strafforelæget.

Ved den i rette Tid nedlagte Indsigelse suspenderes Strafforelæget. Naar den af Forelæget ramte samtidig med sin Indsigelse ved Beviser eller paa anden troværdig Maade tilstrækkeligt har retfærdiggjort Ikke-Udøvelsen af sin Valgret, bortfalder al videre Forfølgning imod ham. I modsat Fald bliver Strafforfølgningen imod den, der rettidig har nedlagt Indsigelse mod Strafforelæget, at gennemføre for Overtrædelse af Loven efter de almindelige Forskrifter for Forfølgningen af de til de politiske Øvrigheders Embedsmyndighed hørende Overtrædelser. Herved kan der dog ikke gaas ud over den i Strafforelæget paalagte Straf.

Naar den af Strafforelæget ramte ikke rettidig anmelder Indsigelse imod Strafforelæget hos den politiske Distriktsøvrighed, saa kan intet andet Retsmiddel finde Sted overfor Strafforelæget, og opnaar dette da Retskraft.

§ 8.

Bøderne inddrives ad den politiske Eksekutions Vej. En Forvandling af Bøderne til Fængselsstraffe finder ikke Sted.

Bøderne tilfalde Valgstedets Distriktsfattigkasse, i den k. k. Rigshoved- og Residensstad Wien Wiens almindelige Forsørgelsesfonds.

§ 9.

De væsentlige Bestemmelser i denne Lov skulle optages i Valgudskrivningen og desuden i otte Dage før Valget bekendtgøres ved offentlige Opslag i alle Kommuner i det Valgdistrikt, i hvilket Valget skal finde Sted; disse Bestemmelser skulle ligeledes anføres paa Bagsiden af de Legitimationskort, der skulle tilstilles de valgberettigede.

§ 10.

Denne Lov træder i Kraft straks med Forkyndelsesdagen.

§ 11.

Min Indenrigsminister er bemyndiget til Udførelse af denne Lov.

Wien, den 13. Februar 1907.

Franz Joseph m. p.
Bienerth m. p.

PH. HANSEN'S BOGBINDERI KØBENHAVN